

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**ZAKON O PRIJAVI PREBIVALIŠČA IN
PROBLEM BREZDOMCEV PRI PRIJAVI
PREBIVALIŠČA**

Tanja Rački

Ljubljana, september 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**ZAKON O PRIJAVI PREBIVALIŠČA IN PROBLEM BREZDOMCEV
PRI PRIJAVI PREBIVALIŠČA**

Kandidatka:

Tanja Rački

Vpisna številka:

04036439

Študijski program:

univerzitetni študijski program Uprava prva stopnja

Mentor:

doc.dr. Gregor Virant

Ljubljana, september 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Tanja Rački, študentka Univerzitetnega študijskega programa Uprava prva stopnja, z vpisno številko 04036439, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Zakon o prijavi prebivališča in problem brezdomcev pri prijavi prebivališča.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: profesorica Marija Nanjari.

Ljubljana, september 2011

Podpis avtorja

POVZETEK

Zakon o prijavi prebivališča, kot glavni predpis, ureja prijavno-odjavno obveznost za državljane RS in tujce na območju RS, obenem pa dopušča izjemo, da se prijavno-odjavna obveznost za nekatere posameznike (npr. prosilci za azil in osebe, ki imajo začasno zatočišče) ureja tudi na drug način (posebni predpis ali mednarodna pogodba). Posameznik mora prijaviti pristojnemu organu (upravni enoti) stalno in začasno prebivališče ter spremembo naslova stanovanja, kadar se v nekem naselju stalno naseli ali spremeni naslov stanovanja, odjaviti pa v primeru, kadar se stalno odseli z območja Republike Slovenije. Če hoče posameznik uveljavljati svoje osnovne državljanske in socialne pravice, je dolžan prijaviti stalno prebivališče. Cilj e-uprave je radikalno spreminjanje načina in postopkov poslovanja uprave. Gre za intenzivno uvajanje interneta in elektronskega poslovanja v upravo. E-uprava omogoča dosegljivost storitev na enem mestu, brez izgube dragocenega časa ali slabe volje zaradi zapletenih postopkov. Enotni državni portal e-uprava posamezniku omogoča tako prijavo kot tudi odjavo stalnega prebivališča, vendar si mora posameznik predhodno pridobiti varni elektronski podpis. Problematiko prijave stalnega prebivališča brezdomnih oseb rešuje Zakon o prijavi prebivališča z institutom zakonskega prebivališča. Slednji omogoča prijavo stalnega prebivališča tudi tistemu posamezniku, ki mu ga ni mogoče prijaviti po določbah zakona.

Ključne besede: stalno prebivališče, začasno prebivališče, zakon o prijavi prebivališča, e-uprava, zakonsko prebivališče, brezdomci

SUMMARY

RESIDENCE REGISTRATION ACT AND THE PROBLEM OF HOMELESS PEOPLE IN RESIDENCE REGISTRATION

Residence Registration Act regulates the manner and conditions of registration and deregistration of permanent and temporary residence. Every resident must register permanent residence and the change of address and also register and report departure of the temporary residence. Registration of permanent residence is preliminary condition for every individual at asserting one's basic civil and social rights. The aim of e-government is changing the way of business and government operations radically – by promoting the use of Internet and electronic services into the administration. E-government provides attainability of services in one place, without being in a bad mood or losing precious time because of complex procedures. Residents can also register or deregister permanent residence or change their address through a unified e-government portal, with secure electronic signature. The problem of permanent residence application of homeless people is regulated by the article of statutory residence in Residence Registration Act. The article allows the application of permanent residence to that individual, who can not apply under the provisions of the Act.

Key words: permanent residence, temporary residence, Residence Registration Act, e-government, statutory residence, the homeless

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	i
POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
KAZALO	iv
KAZALO PONAZORITEV	vi
1 UVOD	1
2 ZGODOVINSKI ORIS PRIJAVNO-ODJAVNE OBVEZNOSTI POSAMEZNIKA V REPUBLIKI SLOVENIJI	3
3 ZAKON O PRIJAVI PREBIVALIŠČA	4
3.1 Opredelitev pojmov	4
3.2 Stalno prebivališče	5
3.2.1 Prijavno-odjavna obveznost	5
3.2.2 Postopek prijave in odjave	5
3.2.3 Elektronska prijava in odjava.....	6
3.3 Začasno prebivališče	6
3.3.1 Prijavno-odjavna obveznost posameznika	6
3.3.2 Elektronska prijava in odjava.....	7
3.3.3 Prijavno-odjavna obveznost stanodajalca	8
3.3.4 Neobveznost prijave	8
4 POSTOPEK UGOTAVLJANJA DEJANSKEGA STALNEGA PREBIVALIŠČA	9
4.1 Razlogi za uvedbo postopka.....	9
4.2 Vodenje postopka	9
4.3 Zaključek postopka	10
5 REGISTRI NA PODROČJU UPRAVNO NOTRANJNH ZADEV	11
5.1 Matični register	11
5.2 Register stalnega prebivalstva (rsp)	12
5.2.1 Podatki o registru	12
5.3 Register državljanstev	13
5.4 Register tujcev.....	13
5.5 Centralni register prebivalstva (crp).....	14
5.5.1 Namen crp.....	14
5.5.2 Vsebina crp.....	14
5.5.3 Pretok podatkov	14
5.5.4 Vodenje, vzdrževanje in hranjenje podatkov	16
6 E-UPRAVA	17
6.1 Razvoj in uvajanje e-uprave v Sloveniji.....	18
6.2 Storitve za državljane	18
6.2.1 Koncept življenjskih situacij.....	19
6.2.2 Državni portal e-uprava	20
6.3 Strategija e-uprave Republike Slovenije do leta 2010	21
7 PROBLEM PRIJAVE PREBIVALIŠČA BREZDOMCEV	23
7.1 Opredelitev brezdomstva	23
7.2 Evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti	25
7.3 Brezdomstvo v Sloveniji.....	26

7.4	Ocena slovenske vlade na področju brezdomstva	26
7.5	Zakonsko prebivališče	27
7.6	Osebe s stalnim prebivališčem na centru za socialno delo	28
7.7	Problemi v praksi pri prijavi stalnega prebivališča brezdomcev	29
7.8	Predlogi za izboljšanje problematike	30
7.8.1	Prijava prebivališča na Finskem	30
7.8.2	Nacionalna strategija in financiranje na področju brezdomstva	31
7.8.3	Pristop »Najprej stanovanje!« na Finskem in Norveškem	31
7.8.4	Nova stanovanjska politika.....	32
8	ZAKLJUČEK.....	34
	LITERATURA IN VIRI.....	35

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Tok podatkov centralnega registra prebivalstva	15
Slika 2: Enotni državni portal.....	20

KAZALO TABEL

Tabela 1: Evropska tipologija brezdomstva in socialne izključenosti (ETHOS-2006), kot jo je oblikovala FEANTESA.....	23
--	----

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

ipd.	in podobno dalje
CRP	Centralni register prebivalstva
EMŠO	Enotna matična številka občana
ETHOS tipologija	Evropska tipologija brezdomstva in socialne izključenosti
EU	Evropska unija
e-VEM	Državni portal za poslovne subjekte in samostojne podjetnike
FEANTSA	European Federation of national Organisations Working with the Homeless
itd.	in tako dalje
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MOL	Mestna občina Ljubljana
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
npr.	na primer
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
oz.	oziroma
RS	Republika Slovenija
RSP	Register stalnega prebivalstva
SEP 2001-2004	Strategija e-poslovanja Republike Slovenije od leta 2001 do leta 2004
SEP 2010	Strategija e-uprave Republike Slovenije za obdobje od leta 2006 do leta 2010
str.	stran
št.	številka
ZCRP	Zakon o centralnem registru prebivalstva
ZPPreb	Zakon o prijavi prebivališča

1 UVOD

Prebivališče posameznika in njegova obveznost prijave oziroma odjave v RS, sega daleč v preteklost. Vse do takrat, ko je bil sprejet Zakon o prijavi prebivališča (leto 2001), je to področje za državljane urejal Zakon o evidenci nastanitve občanov in register stalnega prebivalstva, prijavno-odjavno obveznost tujcev pa je urejal Zakon o tujcih.

Slovenija je ena tistih držav znotraj Evropske skupnosti, ki še nima izoblikovane nacionalne strategije na področju brezdomstva. To dejstvo je deloma mogoče razložiti tudi s tem, da je problematika brezdomstva v našem okolju relativno nova. Povzročil jo je prehod v tržni kapitalizem, z njim povezano popuščanje varovalnih mrež in povečanje negotovosti za člane družbe na najrazličnejših področjih, od stanovanjskega naprej.

Zakon o prijavi prebivališča, z institutom zakonskega prebivališča, rešuje problematiko prijave prebivališča brezdomcev. Država preko svojih organov, z določitvijo zakonskega prebivališča, vzdržuje komunikacijo s posamezniki in hkrati zagotavlja izvršitev njihovih obveznosti. Posamezniki lahko iz tega naslova uresničujejo pravico do zdravstvenega zavarovanja, pridobitev osebnih dokumentov (potni list, osebna izkaznica), izvrševanje volilne pravice ipd.

Namen diplomskega dela je predstaviti Zakon o prijavi prebivališča in z njim povezane probleme brezdomcev pri prijavi stalnega prebivališča v praksi. Ugotavljam, da je zakon, ki je bil sprejet 2001, kljub dodanim spremembam leta 2006 in 2007 nepopoln. O pomanjkljivosti zakona priča tudi dejstvo, da Ministrstvo za notranje zadeve načrtuje ponovne spremembe zakona v letu 2011.

Pri prijavi stalnega prebivališča se mora vsak državljan ali oseba priseljena v Slovenijo izkazati z lastnino stanovanja ali dovoljenjem za uporabo določenega stanovanja. Brezdomci zaradi pomanjkanja dohodkov niso zmožni plačevati najemnine, niti postati lastniki nepremičnine. Cilj naloge je predstaviti predloge za reševanje problematike brezdomcev pri prijavi prebivališča, ker je prijava prebivališča za vsakega posameznika predpogoj pri uveljavljanju osnovnih državljanskih in ostalih socialnih pravic.

Pri izdelavi diplomske naloge sem uporabila različne pisne vire, tako domače kot tudi tuje. Uporabila sem knjige, zbornike, učbenike, zakonodajo in predpise s področja prijave prebivališča. Veliko informacij sem pridobila na spletni strani Ministrstva za notranje zadeve, Evropske komisije in na portalu e-uprava.

Diplomsko delo je zasnovano tako, da uvodoma na kratko predstavim zgodovinski oris prijavno-odjavne obveznosti v Republiki Sloveniji.

V tretjem poglavju bom podrobneje predstavila Zakon o prijavi prebivališča, ki kot temeljni predpis ureja prijavo in odjavo prebivališča v Republiki Sloveniji. Prvo so

pojasnjeni pojmi, kot so prebivališče, gospodinjstvo, nastanitveni objekti, stanodajalec, register stalnega prebivalstva in evidenca gostov. Nadaljujem z opredelitvijo stalnega prebivališča, opišem obveznost in postopek prijave in odjave le-tega ter prijave spremembe naslova stanovanja. Ustavila sem se tudi pri elektronskem načinu prijave in odjave prebivališča, opredelila pojem začasnega prebivališča in opisala prijavno-odjavno obveznost tako posameznika, kot tudi stanodajalca. Nadaljujem z opisom elektronske prijave in odjave ter naštejem primere, v katerih ni potrebna prijava začasnega prebivališča.

V četrtem poglavju sem opisala postopek ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča. Osredotočila sem se na razloge za uvedbo postopka, njegovo vodenje in zaključek.

Bistvo petega poglavja so registri upravno notranjih zadev, ki urejajo področje registracije prebivalstva. Te sem razdelila na 5 skupin in jih podrobneje opisala. Posebno pozornost sem namenila centralnemu registru prebivalstva.

Šesto poglavje zajema definicijo e-uprave, njeno bistvo in prednosti. Sledi predstavitev razvoja in uvajanja e-uprave v Sloveniji. Eno glavnih vprašanj pri razvoju portalov je, kako oblikovati storitve, da bodo te dejansko čim bolj celovite, kakovostne in uporabniku prijazne. Pri tem se kot ena od rešitev, ki se vse bolj uveljavlja, ponuja oblikovanje storitev na osnovi življenjskih situacij, zato slednje tudi opišem. Kot enotno vstopno točko do informacij in elektronskih storitev javne uprave sem izpostavila državni portal Republike Slovenije E-uprava. To poglavje sem zaključila s predstavitvijo SEP 2010, ki pomeni okvir in cilje za nadaljnje uresničevanje novih in že zastavljenih dejavnosti e-uprave.

Sedmo poglavje je v celoti namenjeno brezdomcem. Na začetku poglavja je definiran pojem brezdomstva. Pozornost sem namenila tudi Evropskemu letu boja proti revščini in socialni izključenosti, v okviru katerega je leta 2010 v Sloveniji potekala Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu, ki jo je organizirala Pedagoška fakulteta v Ljubljani. Namen konference je bil usmerjen v smeri prizadevanj za razvoj, dogovarjanje in sprejem nacionalne politike ali strategije na področju brezdomstva. V nadaljevanju sem se osredotočila na brezdomstvo v Sloveniji, kako je to področje raziskano in obravnavano pri nas in predstavila odnos oziroma stališče slovenske vlade do pojava brezdomstva. Sledi opis statuta zakonskega prebivališča, ki rešuje problematiko prijave prebivališča brezdomcev. Slednji omogoča prijavo stalnega prebivališča tudi tistemu posamezniku, ki mu ga ni mogoče prijaviti po določbah Zakona o prijavi prebivališča. Velika večina brezdomcev ima prijavljeno zakonsko prebivališče na centrih za socialno delo, zato sem se v nadaljevanju osredotočila na to problematiko. Opisala sem probleme, ki se pojavljajo v praksi pri prijavi stalnega prebivališča brezdomcev in poglavje zaključila s predlogi za izboljšanje te problematike. Pri predlogih za izboljšanje te problematike sem se osredotočila na Finsko in Norveško. Obe državi sta nam lahko za vzgled, saj se uspešno spopadata s tem problemom.

2 ZGODOVINSKI ORIS PRIJAVNO-ODJAVNE OBVEZNOSTI POSAMEZNIKA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Prebivališče posameznika v RS in njegova obveznost prijave oziroma odjave sega daleč v preteklost, v čas avstro-ogrske monarhije in Kraljevine Jugoslavije. V Avstro-Ogrski so to obveznost urejali predpisi, ki so urejali domovinstvo oziroma domovinsko pravico, v Kraljevini Jugoslaviji pa je bil uveden pojem članstvo občine, ki je pomenil le kontinuiteto domovinstva. Na podlagi članstva občine so imele osebe poleg pravice uživanja občinske lastnine, koriščenja javnih občinskih ustanov, podpore oziroma vzdrževanja iz občinskih sredstev tudi pravico prebivati v njej. Prebivanje člana v njegovi občini je bilo zaščiteno tudi z ustavo, ki je prepovedovala izgon osebe iz kraja prebivanja brez sodne odločitve. S tem je bila priznana pravica do izbire prebivališča, ki pa je bila poleg dejanske naselitve in prebivanja posameznika na določenem ozemlju pogojena s formalno ureditvijo njegovega statusa – članstvom občine.

Po drugi svetovni vojni je pravna ureditev prijavno-odjavne obveznosti predstavljala kontinuiteto s prej veljavnimi predpisi. Tako je bila leta 1945 z Uredbo ministrstva za notranje zadeve o prijavi in odjavni dolžnosti prebivalstva uvedena prijavno-odjavna dolžnost in vzpostavljene kartoteke stalnega in začasnega prebivalstva. Leta 1953 je bil ustanovljen register stalnega prebivalstva, ki se je vodil na kartotekah na lokalnem nivoju. Hkrati s tem pa je postala prijavno-odjavna dolžnost vsakega posameznika obvezna, kar je pomenilo, da je moral vsakdo prijaviti oziroma odjaviti svoje prebivališče. Kasneje je vse do leta 2001, ko je bil sprejet Zakon o prijavi prebivališča, to področje za državljane urejal Zakon o evidenci nastanitve občanov in registru stalnega prebivalstva, prijavno-odjavno obveznost tujcev pa je urejal Zakon o tujcih (Debelak in Rakočevič, 2008a, str. 90,91).

3 ZAKON O PRIJAVI PREBIVALIŠČA

V Republiki Sloveniji »način in postopek prijave in odjave stalnega in začasnega prebivališča, prijavo in odjavo gosta, vodenje registra stalnega prebivalstva ter posredovanje podatkov uporabnikom« (ZPPreb, 1. člen) enotno ureja ZPPreb. Zakon kot glavni predpis ureja prijavno-odjavno obveznost za državljane RS in tujce na območju RS, obenem pa dopušča izjemo, da se prijavno-odjavna obveznost za nekatere posameznike (npr. prosilci za azil in osebe, ki imajo začasno zatočišče) ureja tudi na drug način (posebni predpis ali mednarodna pogodba). Prijava in odjava prebivališča sta tako za slovenske državljane kot za tujce z urejenim statusom urejeni na enak način (Debelak in Rakočević, 2008b, str. 92, 93).

Zakon, sprejet leta 2001, je bil spremenjen 8.6.2006 (ZPPreb-UPB1) in 5.12.2007 (ZPPreb-B).

3.1 OPREDELITEV POJMOV

Zakon v 3. členu opredeljuje izraze, in sicer prebivališče, stalno prebivališče, začasno prebivališče, gospodinjstvo, nastanitveni objekt, turistični in gostinski objekt, visokogorske kočje oziroma postojanke, stanodajalca, register stalnega prebivalstva, evidenco rojstev in kraj rojstva.

»Prebivališče je naselje, kjer se posameznik naseli z namenom, da v njem prebiva. Za Republiko Slovenijo je to občina, naselje, ulica, hišna številka z dodatkom k hišni številki ter oznaka stanovanja, za tujino pa država, kraj, ulica in hišna številka.« (ZPPreb, 3. člen).

»Gospodinjstvo je skupnost posameznikov, ki izjavijo, da stalno prebivajo skupaj in skupaj porabljajo dohodke za zagotavljanje osnovnih življenjskih potreb (kot na primer za stanovanje, hrano, šolanje otrok ipd.). Za gospodinjstvo se šteje tudi posameznik, ki izjavi, da prebiva sam v ločeni stanovanjski enoti ali kot podnajemnik v delu te enote in sam porablja dohodke za zagotavljanje osnovnih življenjskih potreb.« (ZPPreb, 3. člen).

»Nastanitveni objekti so prostori, namenjeni nastanitvi posameznikov (samski domovi, dijaški in študentski domovi, domovi za ostarele, socialnovarstveni zavodi in drugi objekti, namenjeni skupinski nastanitvi ali izvajanju dejavnosti, ki vključuje 24-urno bivanje.« (ZPPreb, 3. člen).

»Stanodajalec je pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali fizična oseba, ki proti plačilu sprejema goste na prenočišče oziroma počitek ali v okviru svoje dejavnosti posameznikom nudi začasno nastanitev.« (ZPPreb, 3. člen).

»Register stalnega prebivalstva je računalniško vodena zbirka podatkov o posameznikih, ki imajo stalno ali začasno prebivališče na območju Republike Slovenije oziroma so se

stalno ali začasno, to je za več kot tri mesece, odselili iz Republike Slovenije.« (ZPPreb, 3. člen).

»Evidenca gostov je na podlagi enotne metodologije računalniško ali ročno vodena evidenca posameznikov, sprejetih na prenočišče oziroma počitek ali začasno nastanitev.« (ZPPreb, 3. člen).

3.2 STALNO PREBIVALIŠČE

»Stalno prebivališče je naselje, kjer se posameznik naseli z namenom, da v njem, ker je to naselje središče njegovih življenjskih interesov, to pa se presoja na podlagi njegovih poklicnih, ekonomskih, socialnih in drugih vezi, ki kažejo, da med posameznikom in naseljem, kjer živi, dejansko obstajajo tesne in trajne povezave.« (ZPPreb, 3. člen).

3.2.1 PRIJAVNO-ODJAVNA OBVEZNOST

Stalno prebivališče in spremembo naslova stanovanja mora posameznik prijaviti pristojnemu organu (upravni enoti), kadar se v nekem naselju stalno naseli ali spremeni naslov stanovanja, odjaviti pa v primeru, kadar se stalno odseli z območja Republike Slovenije. Stalno prebivališče oziroma spremembo naslova stanovanja je potrebno prijaviti v osmih dneh od naselitve, odjaviti pa pred odselitvijo (ZPPreb, 6. člen).

3.2.2 POSTOPEK PRIJAVE IN ODJAVE

Posameznik mora v obeh primerih predložiti dokazilo, da ima pravico do prebivanja na naslovu, ki ga prijavlja. Kot dokazilo se šteje dokazilo o lastništvu, najemna in podnajemna pogodba ali pisno soglasje lastnika oziroma solastnikov stanovanja oziroma upravljavca nastanitvenega objekta. Če ima tujec dovoljenje za stalno prebivanje v RS, lahko prijavi stalno prebivališče oziroma spremembo naslova stanovanja v RS. Prav tako pa mora predložiti zgoraj omenjeno dokazilo. Organ ima pravico odkloniti prijavo posameznika v primeru, da podvomi v verodostojnost podatkov iz prijave oziroma, če posameznik ne predloži zgoraj omenjenega dokazila. V tem primeru organ ukrepa tako, da posameznika začasno prijavi na tem naslovu, dokler ne preveri resničnosti podatkov iz prijave. Organ ima po zakonu čas šestdeset dni, da preveri ali posameznik v resnici biva na tem naslovu (ZPPreb, 7. člen).

Če v registru prostorskih enot ni naslova stavbe, na katerega se posameznik prijavlja, mora ta ob prijavi poleg naslova stavbe navesti tudi številko stavbe iz katastra stavb. Pristojni organ posameznika v tem primeru prijavi začasno na naslov naselja, ki ga v prijavi navede posameznik. Če pristojni organ v nadaljevanju ugotovi, da posameznik dejansko stalno prebiva na tem naslovu, obvesti Geodetsko upravo. Ta na podlagi obvestila določi stavbi naslov, če je tako dejanje v skladu s predpisi, ki urejajo določanje hišnik števil (ZPPreb, 7. člen).

Po spremembi stalnega prebivališča mora posameznik v določenem roku urediti tudi vpis te spremembe v identifikacijske dokumente oziroma jih zamenjati, kot to določajo posamezni področni zakoni (osebna izkaznica in potni list: najkasneje v 30 dneh, orožne listine: v 8 dneh, prometno dovoljenje: v 15 dneh, vozniško dovoljenje: v 30 dneh) (Državni portal RS, 2010).

3.2.3 ELEKTRONSKA PRIJAVA IN ODJAVA

Enotni državni portal e-uprava omogoča posamezniku prijavo ali odjavo stalnega prebivališča in prijavo spremembe naslova stanovanja s pomočjo varnega elektronskega podpisa, overjenim s kvalificiranim potrdilom. »V primeru tako imenovane e-prijave stalnega prebivališča mora posameznik na katerikoli upravni enoti na območju RS po elektronski poti poslati elektronsko podpisan in izpolnjen obrazec za prijavo stalnega prebivališča in skenirano dokazilo o pravici do prebivanja na naslovu, ki ga prijavlja. Tudi v tem primeru upravna enota preveri posameznikovo identiteto, vendar na podlagi uradnih evidenc, pravilnosti naslova, ustreznosti dokazila o pravici do prebivanja na prijavljajočem naslovu ter veljavnosti dovoljenja za prebivanje. Poleg tega pa mora preveriti še veljavnost elektronskega podpisa. Prav tako upravna enota po uspešnem evidentiranju prijave stalnega prebivališča izda potrdilo o prijavi stalnega prebivališča in ga pošlje po redni pošti. V primeru tako imenovane e-odjave stalnega prebivališča mora posameznik katerikoli upravni enoti Republike Slovenije po elektronski poti poslati elektronsko podpisan in izpolnjen obrazec za odjavo stalnega prebivališča. Tudi v tem primeru upravna enota preveri posameznikovo identiteto, vendar na podlagi uradnih evidenc, ter veljavnost elektronskega podpisa. Upravna enota po uspešnem evidentiranju odjave stalnega prebivališča izda potrdilo o odjavi stalnega prebivališča in ga pošlje po redni pošti.« (MNZ, 2011).

3.3 ZAČASNO PREBIVALIŠČE

»Začasno prebivališče je vsako drugo prebivališče, kjer se posameznik zadržuje ali začasno prebiva zaradi dela, šolanja ali drugih razlogov, vendar v njem nima namena stalno prebivati.« (ZPPreb, 3. člen).

3.3.1 PRIJAVNO-ODJAVNA OBVEZNOST POSAMEZNIKA

Obveznost državljana RS in tujca, z veljavnim dovoljenjem za bivanje v RS, je prijava začasnega prebivališča v roku treh dni od naselitve. To velja za oba, če se nastanita ali začasno prebivata zunaj naselja, tako stalnega kot tudi začasnega prebivališča in imata tam namen bivati več kot šestdeset dni. Obstaja več načinov prijave začasnega prebivališča. Če se posameznik odloči osebno opraviti prijavo, lahko to stori na vsaki upravni enoti v RS ali pa to opravi na krajevnem uradu. Enotni državni portal e-uprava je druga možnost prijave začasnega prebivališča. Za to mora posameznik pridobiti kvalificirano digitalno potrdilo. V primeru, da oseba sama ne more opraviti prijave lahko za to pooblasti tretjo osebo. Osebi mlajši od osemnajst let in osebi, ki ni poslovno sposobna začasno prebivališče prijavijo tisti, pri katerih oseba stalno biva (starši, skrbniki). Če starši

živijo ločeno potem otroku prijavi začasno prebivališče tisti starš, pri katerem otrok stalno biva. Za osebe mlajše od osemnajst let in hkrati starejše od petnajst let, s pridobljeno poslovno sposobnostjo, obstaja izjema. Te osebe imajo dolžnost, da same prijavijo začasno prebivališče (MNZ, 2011).

»Prijava začasnega prebivališča lahko traja največ 1 leto. V primeru daljšega začasnega prebivanja mora posameznik obnoviti prijavo začasnega prebivališča v roku osmih dni od poteka trajanja prijavljenega začasnega prebivališča oziroma v osmih dneh od vročitve dovoljenja za začasno prebivanje oziroma potrdila o prijavi prebivanja v Republiki Sloveniji. Če posameznik v roku osmih dni od poteka trajanja začasnega prebivališča ne obnovi začasnega prebivališča, posameznik nima prijavljenega začasnega prebivališča na tem naslovu.« (Državni portal RS, 2011).

»Pri prijavi začasnega prebivališča mora posameznik na upravni enoti posredovati naslednje podatke:

- ime in priimek,
- EMŠO oziroma rojstni datum in spol, če ta ni določena,
- kraj rojstva,
- naslov začasnega prebivališča,
- naslov stalnega prebivališča,
- državljanstvo,
- datum prijave,
- številko javne listine, opremljene s fotografijo, ki jo je izdal državni organ,
- naslov za vročanje, če ima prijavljeno stalno prebivališče oziroma še eno ali več začasnih prebivališč.« (MNZ, 2011).

»Posameznik, ki zapusti začasno prebivališče pred potekom enega leta, je dolžan odjaviti začasno prebivališče, sicer se šteje, da posameznik ni prijavljen, če po preteku enega leta v roku osmih dni ne obnovi začasnega prebivališča. V primeru daljšega začasnega prebivanja je namreč mogoče prijavo začasnega prebivališča obnoviti, in sicer najkasneje v osmih dneh po preteku prijave začasnega prebivališča oziroma od vročitve dovoljenja za začasno prebivanje oziroma potrdila o prijavi prebivanja v Republiki Sloveniji.« (Državni portal RS, 2010).

3.3.2 ELEKTRONSKA PRIJAVA IN ODJAVA

V primeru e-prijave ali e-odjave prebivališča lahko posameznik na vsaki upravni enoti RS prijavi ali odjavi začasno prebivališče. To stori s po elektronski poti poslanim elektronsko podpisanim in izpolnjenim obrazcem za prijavo ali odjavo začasnega prebivališča. Pri prijavi začasnega prebivališča pa mora posameznik poslati tudi skeniran dokument, ki dokazuje njegovo pravico do prebivanja na tem naslovu. V obeh primerih, e-prijave in e-odjave, se preverja identiteta posameznika s strani upravne enote. »Pri prijavi upravna enota preveri ustreznost dokazil o pravici do prebivanja na prijavljajočem naslovu ter veljavnost dovoljenja za prebivanje. Poleg tega pa mora preveriti še veljavnost

elektronskega podpisa. Upravna enota po uspešnem evidentiranju prijave oziroma odjave začasnega prebivališča izda posamezniku potrdilo o prijavi oziroma odjavi začasnega prebivališča ter mu ga pošlje po redni pošti.« (Državni portal RS, 2010).

3.3.3 PRIJAVNO-ODJAVNA OBVEZNOST STANODAJALCA

9. člen ZPPreb obvezuje stanodajalca, da prijavi začasno prebivališče tistemu državljanu oz. tujcu (z veljavnim dovoljenjem za prebivanje v RS), ki se za krajše časovno obdobje naseli v nastanitvenem objektu. To stanodajalec lahko stori na vsaki upravni enoti, v časovnem obdobju 3. dni od dneva sprejema posameznika. Enotni državni portal e-uprava je druga pot, ki jo lahko stanodajalec izbere za prijavo začasnega prebivališča posameznika. Če izbere ta način prijave si mora stanodajalec predhodno pridobiti kvalificirano digitalno potrdilo. Zakon nalaga stanodajalcu prijavo tujca (ki nima dovoljenja za prebivanje v RS) na policijski postaji. Prijaviti ga mora v 3. dneh po vstopu tujca v RS oz. če ta spremeni nastanitev. V primeru, da ima tujec veljavno dovoljenje za prebivanje ali potrdilo o prijavi prebivanja v RS in prijavljeno stalno oz. začasno prebivališče v RS hkrati pa se ima namen nastaniti ali začasno prebivati izven naselja stalnega oz. začasnega prebivališča, ima stanodajalec dolžnost, da takega tujca prijavi na območju tiste policijske postaje v kateri bo posameznik bival. Bivanje tujca na tem območju je časovno omejeno. Tu lahko biva več kot 3, vendar ne več kot šestdeset dni (MNZ, 2011).

V 3. dneh po odhodu posameznika ima stanodajalec dolžnost, da odjavi začasno prebivališče tistega posameznika, ki je bival v stanodajalčevem nastanitvenem objektu. To lahko stanodajalec stori:

- na vsaki upravni enoti v RS,
- na krajevnem uradu na območju RS,
- s predhodno pridobljenim kvalificiranim digitalnim potrdilom na enotnem državnem portalu e-uprava (MNZ, 2011).

3.3.4 NEOBVEZNOST PRIJAVE

»Prijava začasnega prebivališča ni potrebna za posameznike:

- ki se nastanijo v objektih ministrstva, pristojnega za notranje zadeve, policije, ministrstva, pristojnega za obrambo in Slovenske vojske, ki so namenjeni za potrebe opravljanja službe;
- ki se nastanijo v bolnišnici ali v drugem zdravstvenem zavodu zaradi zdravljenja;
- ki se nastanijo v zatočiščih za žrtve nasilja v družini;
- ki so pripadniki sil za zaščito, reševanje in pomoč, če na povabilo Republike Slovenije sodelujejo pri odpravljanju posledic naravnih nesreč;
- ki se kot državljani, ki jim je bil priznan ugovor vesti vojaški dolžnosti, zaradi opravljanja nadomestne civilne službe ali drugega predpisanega usposabljanja za zaščito in reševanje, nastanijo v objektih organizacij, ki to službo ali usposabljanje izvajajo.« (MNZ, 2011).

4 POSTOPEK UGOTAVLJANJA DEJANSKEGA STALNEGA PREBIVALIŠČA

Zakon v 8. členu sistematično določa postopek ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča, pri čemer izhaja iz definicije stalnega prebivališča. V definiciji so opredeljene navezne okoliščine (poklicne, ekonomske, socialne in druge vezi). Na njihovi osnovi ima upravna enota možnost, da v postopku ugotovi stalno prebivališče posameznika, ki velja za središče njegovih življenjskih interesov (Debelak in Rakočevič, 2008c, str. 95).

4.1 RAZLOGI ZA UVEDBO POSTOPKA

Poznamo pet razlogov za uvedbo postopka ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča. To so:

- dvom pristojnega organa, da v naselju oz. na naslovu, kjer je posameznik prijavil stalno prebivališče, stalno prebiva (na primer: pristojni organ ima težave pri osebнем vročanju upravnih aktov);
- obvestilo pristojnemu organu, da posameznik na prebiva na prijavljenem stalnem prebivališču (na primer za tako obvestilo se šteje izjava priče, ki jo da pred pristojnim organom. Šteje se lahko tudi obvestilo državnega organa, ki kot svojo dejavnost opravlja vročanje spisov, če ta organ po večkratnih primerih neuspešnega osebnega vročanja ugotovi, da posameznik na prijavljenem naslovu ne prebiva;
- stalna odselitev posameznika iz RS, če ta ni odjavil stalnega prebivališča;
- posameznik ni prijavil stalnega prebivališča, kljub temu da v RS dejansko živi;
- zahteva lokalne skupnosti v kateri posameznik dejansko živi ali ima prijavljeno stalno prebivališče (Debelak in Rakočevič, 2008č, str. 95,96).

4.2 VODENJE POSTOPKA

Lokalna skupnost, v kateri ima posameznik prijavljeno stalno prebivališče ali tam dejansko živi ima dolžnost podati zahtevo pri pristojnemu organu, ki je zadolžen za uvedbo postopka ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča (ZPPreb, 8. člen).

V postopku se zasliši stranko in priče, prav tako pa se pridobijo dokazi s pomočjo katerih se dokončno ugotovi kje dejansko posameznik stalno prebiva (Državni portal, 2010).

Če se v postopku izkaže, da posameznik stalno prebiva na območju organa, ki ne vodi zgoraj omenjenega postopka mora organ , ki vodi postopek odstopi spis upravne zadeve. Spis odstopi upravnemu organu, ki predstavlja območje posameznikovega stalnega prebivališča (ZPPreb, 8. člen).

»Če posameznik nima prijavljenega stalnega prebivališča, po določbah tega zakona tudi ni mogoče prijaviti, se za njegovo stalno prebivališče šteje naslov organa ali organizacije, kjer dobiva pomoč v materialni obliki, če na območju pristojnega organa tudi dejansko živi. Pristojni organ mora pred prijavo stalnega prebivališča pridobiti pisno soglasje organa ali organizacije, ki posamezniku daje pomoč. Če organ ali organizacija ne da pisnega soglasja, pristojni organ posameznika stalno prijavi na naslovu tistega organa ali

organizacije, ki je posamezniku dal zadnji pomoč. Organi in organizacije, ki posamezniku nudijo pomoč, morajo pri prijavi stalnega prebivališča sodelovati s pristojnim organom.« (ZPPreb, 8. člen).

Tista začasna prebivališča, ki so prijavljena, imajo omejeno veljavnost (1 leto). Postopek ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča se izvede za tujce z veljavnim dovoljenjem za začasno prebivanje. Na podlagi tega lahko tujci prijavijo samo začasno prebivališče. Tujec mora določiti t.i. glavno začasno prebivališče (naslov za vročanje), v primeru prijave več začasnih prebivališč (Debelak in Rakočevič, 2008d, str. 95,96).

4.3 ZAKLJUČEK POSTOPKA

Pristojni organ z dokončno odločbo ugotovi dejansko stalne prebivališče posameznika. Na osnovi izdane odločbe vpiše v RSP novo stalno prebivališče posameznika. Če se posameznik stalno odseli iz RS, pa organ odjavi stalno prebivališče posameznika. Zgoraj omenjena odločba je hkrati potrdilo o prijavi oz. odjavi stalnega prebivališča. V primeru, da v postopku ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča pristojen organ ni zmožen ugotoviti kje dejansko posameznik prebiva in če pristojni organ na osnovi določbe 8. člena ZPPreb ne more prijaviti stalnega prebivališča posameznika, potem posameznika izbriše iz RSP na podlagi dokončne odločbe (ZPPreb, 8. člen).

Ugotovitveni postopki se ponavadi zaključijo tako, da organ prijavi posameznika na naslov, ki se razlikuje od prvotno prijavljenega naslova stalnega prebivališča, saj se pri vodenju ugotovitvenega postopka izkaže, da posameznik ne prebiva na naslovu, ki ga je prijavil kot stalno prebivališče (Debelak in Rakočevič, 2008e, str. 96).

5 REGISTRI NA PODROČJU UPRAVNO NOTRANJIH ZADEV

Po več kot tridesetletni tradiciji vodenja registrov na področju upravnih notranjih zadev so ti postali nepogrešljiv podatkovni vir za spremljanje osebnega stanja in gibanja prebivalstva. Danes se vsi registri vodijo računalniško (v elektronski obliki) in so med seboj neposredno računalniško povezani, kar omogoča takojšnji pretok podatkov med njimi. To pomeni, da je na primer evidentiranje rojstva takoj vidno v centralnem registru prebivalstva, registru stalnega prebivalstva in registrih listin, sprememba prebivališča pa v centralnem registru prebivalstva, registru tujcev in registrih listin.

Slovenija je torej registrsko urejena država, za katero velja večnamensko zbiranje podatkov v registrih in evidencah, ki dogodek zabeležijo čim bližje nastanku, in sicer v obliki, ki omogoča njegovo nadaljnjo uporabo. Registrsko urejena država mora imeti z zakonom urejeno vodenje registrov, ti pa morajo biti organizirani na lokalni in centralni ravni.

Registre, ki se vodijo na področju upravnih notranjih zadev lahko ločimo v tri skupine:

- registri s temeljnimi podatki o prebivalstvu Republike Slovenije (ti so: matični register, register stalnega prebivalstva, register državljanstev, register tujcev, register prosilcev za azil in beguncev ter centralni register prebivalstva),
- registri listin, ki se izdajajo državljanom Republike Slovenije in tujcem ter
- registri o evidenci pravnih oseb (Debelak in Rakočevič, 2008f, str. 116-118).

5.1 MATIČNI REGISTER

S sprejetjem zakona o matičnem registru (Uradni list RS, št. 37/2003) je bil uveden povsem nov koncept vodenja matičnih dejstev. Za razliko od prejšnje ureditve združuje tri matične knjige (rojstno, poročno in matično knjigo umrlih) v enoten računalniško voden matični register; to je računalniško vodena baza podatkov, v katero se vpisujejo matična dejstva: rojstvo, zakonska zveza in smrt ter druga dejstva, določena z zakonom (Debelak in Rakočevič, 2008g, str. 99).

Matične knjige lahko vodijo samo matičarji, ki so za to posebej pooblaščen državni uslužbenci, ki jim je poverjena pristojnost za izdajanje matično-knjižnih izpiskov in potrdil z značajem javnih listin.

Vpisi v matične knjige so temeljni in naknadni in morajo biti opravljeni v zakonitih rokih. Temeljni vpisi so rojstvo, poroka in smrt, ki predstavljajo dogodke oziroma okoliščine, ki povzročijo prvi oziroma temeljni vpis v matično knjigo. Vsi poznejši vpisi so naknadni in so posledica različnih sprememb in dopolnitev temeljnih vpisov (državljanstvo, domicil, posvojitve, skrbništvo, osebno ime itd.).

Praviloma se matična dejstva vpisujejo v matične knjige območja po kraju dogodka, razen pri prometnih nesrečah, kjer se vpis v matično knjigo izvrši v kraju, kjer je umrla žrtev prometne nesreče imela zadnje stalno prebivališče, ter v slučaju vpisa rojstev najdenčkov, kjer se kot domnevni kraj rojstva vpiše kraj, kjer je otrok najden. Matične knjige se vodijo v dveh izvodih (Strmecki, 2006a, str. 8,9).

5.2 REGISTER STALNEGA PREBIVALSTVA (RSP)

Po zakonodaji o prijavi prebivališča je državi dano pooblastilo, da vzpostavi in vodi RSP, katerega namen je omogočiti pregled nad staranjem in gibanjem prebivalstva, vendar pa je bil že v zakonodaji s področja centralnega registra prebivalstva z dne 9. 1. 1999 zaradi istih smotrov vzpostavljen centralni register prebivalstva (Strmecki, 2006b, str. 12).

Register stalnega prebivalstva v skladu z ZPPreb in zakonom o varstvu osebnih podatkov, vodita MNZ in pristojni organ z namenom, da zagotovita širši pregled nad prebivalstvom. V primeru, da državljan RS živi v tujini in nima stalnega prebivališča v RS želi pa prijaviti stalno prebivališče oz. spremeniti naslov stanovanja, se mora obrniti na MZZ Republike Slovenije (MNZ, 2010).

5.2.1 PODATKI O REGISTRU

»Register stalnega prebivalstva vsebuje naslednje podatke:

- priimek in ime posameznika,
- EMŠO oziroma datum rojstva in spol, če ta ni določena,
- kraj rojstva,
- staro prebivališče,
- novo stalno prebivališče,
- začasno prebivališče,
- naslov za vročanje,
- državljanstvo,
- narodnost (če se posameznik o narodni pripadnosti želi izreči),
- zakonski stan,
- priimek in ime ter EMŠO posameznika, ki vodi gospodinjstvo, ter sorodstveno razmerje do njega,
- dovoljenje oziroma prepoved za posredovanje podatkov 1. in 5. točke porabnikom, ki nimajo zakonske podlage za zbiranje teh podatkov,
- datum prijave, odjave oziroma spremembe prebivališča,
- priimek in ime ter naslov oziroma ime (firme) in sedež stanodajalca ter stanodajalčevo EMŠO oziroma,
- številko registrskega vpisa firme,
- naslov, na katerega stanodajalec posameznika prijavlja oziroma iz katerega ga odjavlja,
- osebne podatke posameznika, ki ga prijavlja oziroma katerega odjavlja,
- volilni pravici.

RSP je povezan z registrom prostorskih enot, ki ga vzdržuje Geodetska uprava Republike Slovenije in z ostalimi registri informacijskega sistema upravnih notranjih zadev (Matičnim registrom, Registrom potnih listin, Registrom osebnih izkaznic, Registrom tujcev, Azilnim registrom, Registrom državljanstev, Registrom orožnih listin, Registrom društev, Registrom političnih strank, Matičnim registrom vozil in Centralnim registrom prebivalstva).« (MNZ, 2010).

5.3 REGISTER DRŽAVLJANSTEV

Pravna podlaga za vodenje registra je Zakon o državljanstvu Republike Slovenije. Register državljanstev vsebuje podatke tistih oseb, ki so državljanstvo RS dobile z naturalizacijo. Vsebuje tudi podatke o osebah, ki so izgubile državljanstvo RS zaradi odpusta, odreka ali odvzema.

Register pridobiva podatke iz registra tujcev (osebne podatke in status tujca), RSP (podatke o prebivališču v Republiki Sloveniji), matičnega registra (zbiranje podatkov o osebah, ki želijo da jim preneha državljanstvo RS) in CRP.

Register je povezan tudi z matičnim registrom, in sicer na način, da se vsaka pozitivna odločitev o pridobitvi ali prenehanju državljanstva, ki predstavlja spremembo osebnega statusa osebe, prenese v matični register, v katerem se z vročitvijo oziroma z dano prisego potrdi pridobitev, v primeru prenehanja pa prenehanje državljanstva. Evidenca državljanstev se tako vodi v matičnem registru, in sicer od dneva pridobitve državljanstva (Debelak in Rakočevič, 2008h, str. 122,123).

5.4 REGISTER TUJCEV

»Register tujcev je evidenca o dovoljenjih za prebivanje tujcev državljanov tretjih držav in potrdil o prijavi prebivanja državljanov držav članic Evropskega gospodarskega prostora, ki se v skladu z Zakonom o tujcih vodijo o tujcih.« (Debelak in Rakočevič, 2008i, str. 124).

Evidenca dovoljenj za prebivanje in potrdil o prijavi prebivanja vsebujejo podatke, ki omogočajo pregled celotnega poteka postopka izdaje predhodno omenjenih dovoljenj oz. potrdil od vložitve vloge, odločitve o vlogi, vloženega pravnega sredstva kakor tudi vseh načinov prenehanja dovoljenj oz. potrdil.

Zaradi zagotovitve podatkov o stanju in gibanju tujcev ter o listinah, ki so jim bile izdane, se tako v registru tujcev vodijo evidence o:

- dovoljenjih za začasno prebivanje,
- dovoljenjih za stalno prebivanje,
- potnih listinah za tujce,
- osebnih izkaznicah za tujce,
- izkaznicah o dovolitvi zadrževanja.

Register tujcev je povezan s CRP-jem, RSP-jem, matičnim registrom, registrom prosilcev za azil in begunce, registrom državljanstev in policijskimi evidencami z vloženimi kazenskimi ovadbami in prekrški pa tudi z evidenco o delovnih dovoljenjih. Z vključitvijo v schengensko območje omogoča register tujcev tudi pridobivanje in preverjanje podatkov o prepovedi vstopa tujca na to območje (Debelak in Rakočevič, 2008j, str. 124, 125).

5.5 CENTRALNI REGISTER PREBIVALSTVA (CRP)

Zakon o centralnem registru prebivalstva (ZCRP) ureja vsebino CRP. Upravljavec CRP je MNZ.

»Zakon ureja vsebino CRP, pretok podatkov, vodenje, vzdrževanje in hranjenje ter njihovo uporabo.« (ZCRP, 1. člen).

5.5.1 NAMEN CRP

»V CRP se podatki o prebivalstvu centralno zbirajo, obdelujejo, hranijo in uporabljajo z namenom spremljati stanje in gibanje prebivalstva za potrebe državnih organov in drugih uporabnikov, ki jih potrebujejo za opravljanje predpisanih nalog oziroma za vodenje zbirk podatkov o posameznikih ter za namene izvajanja statističnih, socialnoekonomskih in drugih raziskovanj, za katere imajo zakonsko podlago.« (ZCRP, 2. člen).

5.5.2 VSEBINA CRP

CRP vsebuje podatke o:

- državljanih s stalnim ali začasnim prebivališčem v RS,
- tujcih z dovoljenjem za stalno ali začasno prebivanje v RS,
- državljanih, ki so za več kot 3 mesece (stalno ali začasno) izven območja RS,
- tujcih, ki v RS nimajo dovoljenja za prebivanje (stalno ali začasno), imajo pa posamezne pravice ali obveznosti na določenem področju (npr. pokojninsko in invalidsko zavarovanje, davki) ali na kakšnem drugem področju, če tako določa zakon (ZCRP, 3. člen).

»Podatki v CRP so:

- EMŠO,
- kraj rojstva,
- ime in priimek,
- državljanstvo,
- prebivališče in vrsta prebivališča,
- zakonski stan,
- šolska izobrazba,
- volilna pravica,
- EMŠO matere, očeta, zakonca in otrok,
- identifikatorji za povezovanje z administrativnimi zbirkami podatkov v upravljanju javnega sektorja iz 9. člena tega zakona,
- datumi in podatki o dogodkih, spremembah ali popravkih.« (ZCRP, 11. člen).

5.5.3 PRETOK PODATKOV

»Upravljavec CRP pridobiva podatke od upravljavca zbirke podatkov, ki je najbližje izvoru podatkov. Slednji lahko posreduje podatke iz CRP za vzpostavitev oziroma za vodenje in vzdrževanje registrov in uradnih evidenc državnim organom in drugim uporabnikom, za izvrševanje njihovih, z zakonom določenih nalog.« (ZCRP, 12. člen).

»Upravljalavec CRP pridobiva podatke:

- o rojstvih, smrtih, državljanstvih, sklenjenih zakonskih zvezah in spremembah osebnega imena iz matičnih knjig; podatke o rojstvu (kraj in datum rojstva, spol in vitaliteta) tudi iz uradnih evidenc pristojnih zdravstvenih ustanov;
- o razvezah sklenjenih zakonskih zvez iz evidenc pravosodnih organov;
- o identifikacijah iz dvanajste do petnajste alineje 11. člena tega zakona iz zbirk podatkov, ki jih vodijo upravljavci iz prve in druge alineje tega člena ob rojstvih, smrtih, sklenitvah zakonske zveze in razvezah zakonske zveze;
- o selitvah prebivalstva, ugotavljanju prebivališča in o volilni pravici iz registrov stalnega prebivalstva, razvidov začasnega prebivališča in evidenc o tujcih, ki jih vodijo pristojni upravni organi za notranje zadeve;
- teritorialne podatke (šifre in imena občin, naselij in ulic, hišne številke in drugo) iz registra prostorskih enot in drugih registrov ali evidenc, v katerih se spremljajo teritorialni podatki;
- podatke o šolski izobrazbi iz registrov in evidenc s področja izobraževanja in dela, zdravstva ter pokojninskega in invalidskega zavarovanja;
- podatke o tujcih, ki nimajo dovoljenja za stalno ali začasno prebivanje, imajo pa določene pravice ali obveznosti, iz evidenc s področja davkov, zdravstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, evidenc, ki jih vodijo humanitarne organizacije oziroma evidenc na drugih področjih;
- o identifikatorjih zbirk podatkov javnega sektorja in drugih področij od upraviteljev teh zbirk.« (ZCRP, 13. člen).

Slika 1: Tok podatkov centralnega registra prebivalstva

Vir: MNZ, 2011

5.5.4 VODENJE, VZDRŽEVANJE IN HRANJENJE PODATKOV

V 4. členu ZCRP je zapisano, da je upravljavec CRP-ja MNZ. MNZ je v skladu z 19. členom ZCRP odgovorno, da vodi in vzdržuje CRP. »Z namenom racionaliziranja opravil skupnega pomena lahko MNZ lahko da pooblasti upravljavca zbirke podatkov, ki posreduje določene podatke za CRP, za neposredno vzdrževanje teh podatkov v CRP.« (ZCRP, 19. člen).

CRP je register, ki ima trajni pomen. V CRP-ju hranjeni podatki se ne izbrišejo še sto let potem, ko posameznik umre ali se odseli. Po stotih letih podatke odstopijo v Arhiv RS, kjer se ti podatki ohranijo (ZCRP, 20. člen).

6 E-UPRAVA

Pojem e-uprava dobimo, če združimo dva pojma in sicer pojem e-poslovanje in pojem javna uprava. Pojem e-uprava ima tako širši kot tudi ožji pomen. Če gledamo na ta pojem širše, potem je e-uprava kot združba, ki želi z načrtnim vključevanjem načela e-poslovanja v svoje poslovanje doseči, da bi izboljšala učinkovitost storitev. To želi storiti:

- z višanjem življenjskega standarda,
- s sodelovanjem z delavci in z znanjem ter tehnično industrijo,
- z elektronskim poslovanjem,
- z infrastrukturo,
- z javno upravo, ki je informacijsko podprta.

Če pa gledamo na ta pojem ožje, potem gre pri pojmu e-uprava za vsoto upravnih storitev namenjenih civilnim in pravnim osebam, ki so vezane na informacijsko tehnologijo (Silič et al., 2001a, str. 157).

Bistvo e-uprave je, da v osnovi in radikalno spreminja način in postopke poslovanja uprave in s tem tudi načela, na katerih so se v zadnjih desetletjih ti postopki razvijali. Delovanje uprave je v preteklosti v celoti slonelo na papirnem poslovanju, osebnem stiku s stranko, lastnoročnem podpisu kot identifikacijskem sredstvu, krajevni pristojnosti pri reševanju upravnih zadev itd. E-uprava omogoča povsem nove rešitve v vseh omenjenih točkah (Vintar, 2001, str. 327).

E-uprava omogoča dosegljivost storitev na enem mestu, po spletu ali mobilnem telefonu, brez izgube odvečnega časa ali slabe volje zaradi zapletenih postopkov. Zagotavlja povezovanje uradnih evidenc, kar uradnikom omogoča neoviran dostop do potrebnih podatkov brez pomoči državljanov, vztrajno odpravlja administrativne ovire, dosega visoko stopnjo preglednosti nad javno upravo in izboljšuje zaupanje v njeno delovanje (Batagelj et al., 2008a, str. 7).

Leto 2000 je bilo prelomno leto za pojem e-uprava. Od takrat dalje si e-uprava prizadeva, da bi se delovanje uprave reformiralo in moderniziralo. Kljub intenzivni avtomatizaciji in informatizaciji uprave v številnih državah EU, ki se je pričelo v 70. letih, nas je e-uprava presenetila. Modernizacija uprave, z uvajanjem informacijske tehnologije v njeno poslovno delovanje, je bila v večini zvezna. Za zvezen razvoj velja, da nove tehnološke rešitve, ki se nenehno razvijajo in nadomeščajo starejše rešitve ali pa posegajo na nova področja delovanja uprave, pravilo predstavljajo konceptualno in tehnološko nadgradnjo dotodanjih rešitev. Značilnosti razvoja e-uprave se razlikujejo od zveznega razvoja. S tem, ko je uprava prešla na e-dokumente in začela izvajati elektronske storitve s pomočjo interneta, je njeno poslovno delovanje dobilo drug značaj (Vintar in Grad, 2004a, str. 3).

6.1 RAZVOJ IN UVAJANJE E-UPRAVE V SLOVENIJI

Pravi začetek e-uprave predstavlja sprejetje zakona s področja elektronskega poslovanja in elektronskega podpisa iz leta 2000. Takrat je bila sprejeta tudi SEP 2001-2004. V obdobju od leta 2000 in leta 2001 je takrat imenovani Center Vlade RS za informatiko ustanovil agencijo, ki je izdajala digitalna potrdila tako za državljane (SIGEN-CA), kot tudi za zaposlene (SIGOV-CA). Državni portal RS je bil vzpostavljen leta 2001. Uporabniki so v istem letu pričeli z uporabo prvih pravih elektronskih storitev za državljane in s pridobivanjem izpiskov iz matičnih knjig. Leto 2002 je zaznamoval projekt e-notar in sprejetje akcijskega načrta s strani Vlade RS, s pomočjo katerega se je izvajala strategija SEP 2001-2004. Leta 2003 so državni portal RS prenovili z namenom, da ga usmerijo k določenim skupinam uporabnikov. Istega leta prične z delovanjem tudi portal upravnih enot in s tem se začne nov pristop (portalni) v državni upravi. Leta 2003 za državljane RS pomeni mejnik. Tega leta je država odprla svoje podatke tudi za državljane z neposrednim dostopom do osebnih podatkov v CRP-ju.

V letu 2004 e-uprava ponudi nov sistem, ki omogoča spremljanje stanja oz. statusa določene e-vloge (sprejem in usmerjanje elektronske vloge, ter izvedba elektronskega plačila). Ob tem je mogoče spremljati stanje oz. status posamezne elektronske vloge. Leto 2004 zaznamujejo tudi številne aplikacije na področju e-davkov. Na podlagi tega sistema smo državljani Slovenije lahko prvič oddali elektronsko dohodninsko napoved, in sicer v letu 2005.

V letu 2005 je bil prenovljen RSP, začnejo se informatizirati matične knjige. Istega leta se je zaključila tudi prenova registra vozil. Izvede se projekt e-VEM, namenjen samostojnim podjetnikom. Ta velja za zgodovinski premik na področju e-storitev za pravne osebe.

S ciljem, da ima informatika ustrezen položaj, se v letu 2006 ustanovi urad za informatiko in e-upravo. V letu 2006 je prenovljen državni portal RS. Po prenovi se portal usmeri k državljanom, upoštevajoč njihove potrebe na osnovi življenjskih dogodkov. Istega leta je bil na MJU vzpostavljen tako imenovani izdajatelj pristojen za časovne žige. Leta 2006 ustanovijo tudi agencijo za podporo biometričnim potnim listom (Batagelj et al., 2008b, str. 14-16).

6.2 STORITVE ZA DRŽAVLJANE

Usmerjenost k uporabnikom storitev je ena izmed najpomembnejših elementov reforme javne uprave kot tudi razvojnih usmeritev e-uprave. Njen glavni cilj je oblikovati storitve uprave po meri njenih uporabnikov in ne na podlagi potreb in strukturiranosti uprave. Gre za prehod od obstoječe oblastno-nadzorne funkcije uprave k servisni funkciji, pri čemer se pozornost od izvajanja zakonov usmerja k izvajanju procesov in njihovim končnim rezultatom-storitvam. Pri tem ima sodobna informacijska tehnologija pomembno vlogo, saj ponuja možnosti, da storitve oblikujemo in ponudimo na nov način. Ena od možnosti so elektronski upravni portali, ki se predvsem v zadnjih nekaj letih uveljavljajo kot eden

od najpomembnejših razvojnih trendov pri uvajanju e-uprave po vsem svetu. Ti portali omogočajo ne le, da dostop do storitev različnih upravnih organov in institucij združimo na enem mestu, temveč da te storitve povežemo (integriramo) in tako ponudimo nove storitve boljše kakovosti. Eno glavnih vprašanj pri razvoju takih portalov je, kako oblikovati storitve, da bodo te dejansko čim bolj celovite, kakovostne in uporabniku prijazne. Pri tem se kot ena od rešitev, ki se vse bolj uveljavlja, ponuja oblikovanje storitev na osnovi življenjskih situacij oz. problemov, s katerimi se uporabniki srečujejo v vsakdanjem življenju (Vintar in Grad, 2004b, str. 81).

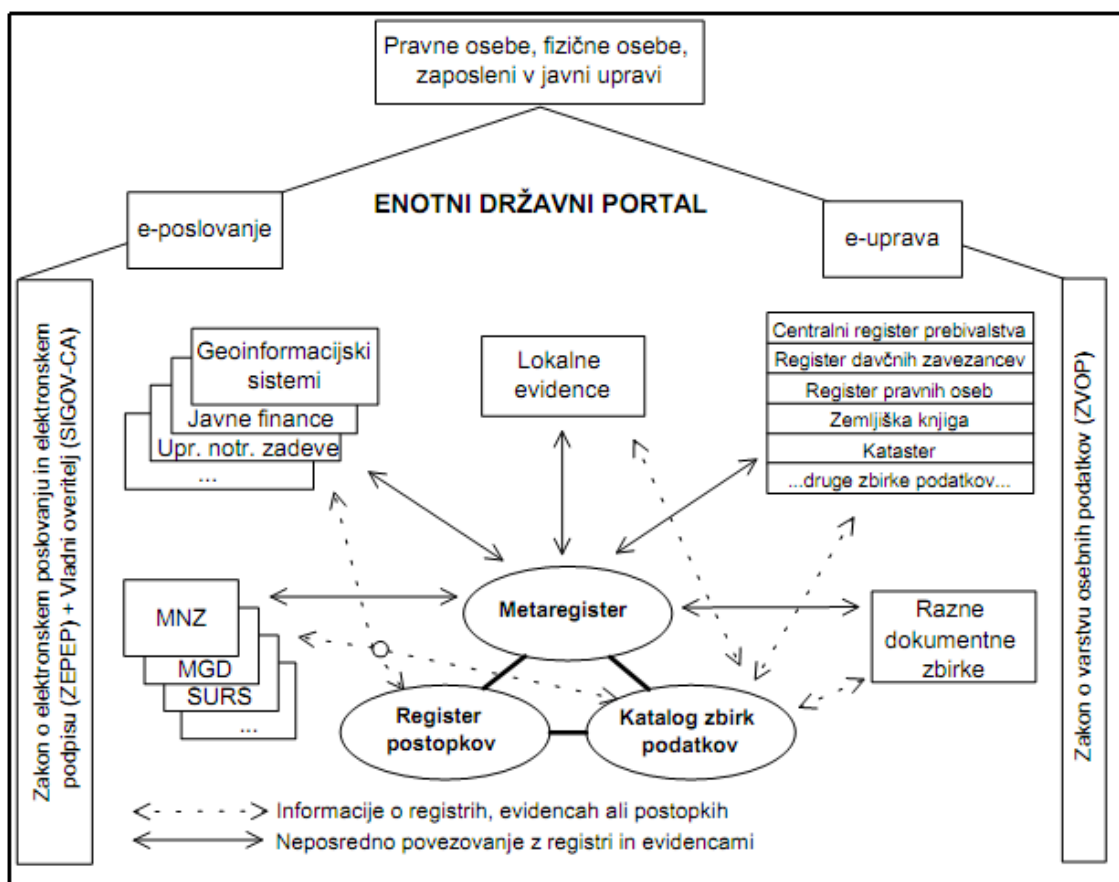
6.2.1 KONCEPT ŽIVLJENJSKIH SITUACIJ

Reševanje problemov uporabnikov javnih storitev običajno ni vezano zgolj na eno področje ali en upravni organ ali institucijo. »Če želi nekdo rešiti svoj problem, mora pri različnih upravnih organih in institucijah, včasih pa tudi drugih organizacijah, sprožiti celo vrsto procesov. Za vsakega izmed procesov mora izpolniti vlogo in priložiti različne dokumente. Podatki na vlogah se pogosto ponavljajo, prav tako priloge. Dodatno oteževalno okoliščino povzročajo uradne ure posameznih organizacij, predvsem pa dejstvo, da mora uporabnik v situaciji, v kateri se znajde, sam ugotoviti, katere procese mora sprožiti, v kakšnem vrstnem redu, pri katerih organizacijah in na kakšen način. Vloge so zato pogosto pomanjkljive, kar običajno močno zakasni začetek njihove strokovne obravnave. Procesni so zapleteni in dolgotrajni, stroški visoki, uporabniki pa nezadovoljni. Rešitev omenjenih problemov predstavlja uvedba storitev, ki so zasnovane okrog problemov oz. življenjskih situacij, v katerih se znajdejo uporabniki.« (Vintar in Grad, 2004c, str. 82).

Osnovni namen je preseči obstoječo strukturiranost in zapletenost delovanja upravnih organov in institucij ter uporabniku omogočiti rešitev njegovega problema v celoti na enem mestu, ne da bi mu bilo treba vedeti, kateri organi in institucije so pristojni za reševanje njegove zadeve. Življenjska situacija mora zato obsegati vse storitve in storitvam pripadajoče procese, ki so potrebni za rešitev uporabnikovega problema. Pri tem se posamezne storitve v okviru življenjskih situacij povežejo, v najboljšem primeru pa integrirajo, v enotno storitev po načelu »vse na enem mestu«. Temu primerno se morajo prilagoditi in integrirati tudi procesi, ki se odvijajo v ozadju (znotraj uprave). Na tak način dobijo uporabniki enostaven in enoten dostop do vseh storitev, ki jih potrebujejo, na enem mestu, ne glede na porazdelitev pristojnosti med posameznimi upravnimi organi in institucijami. Vstopna točka do teh storitev, bodisi fizična bodisi virtualna, predstavlja nekakšno krovno organizacijo, ki povezuje organe in institucije javne uprave in tudi organizacije izven nje. Njen osnovni cilj je z integracijo storitev bistveno povečati kakovost storitev uprave in s tem zadovoljiti potrebe in povečati zadovoljstvo uporabnikov teh storitev (Vintar in Grad, 2004č, str. 82).

6.2.2 DRŽAVNI PORTAL E-UPRAVA

Slika 2: Enotni državni portal

Vir: Silič et al., 2001b, str.31

Državni portal Republike Slovenije E-uprava je enotna vstopna točka do informacij in elektronskih storitev javne uprave. Informacije in storitve so uporabnikom podane na prijazen in preprost način v obliki življenjskih dogodkov.

Portal E-uprava uresničuje vizijo e-uprave zapisane v strategiji e-uprave Republike Slovenije za obdobje od leta 2006 do 2010 o prijaznih, preprostih, dostopnih in varnih elektronskih upravnih storitvah po internetu, ki so na voljo kadarkoli in kjerkoli. Namen portala je tako približati in ponuditi upravne storitve uporabnikom po spletu ter poleg klasičnih komunikacijskih poti državljanom in poslovnim subjektom omogočiti storitve javne uprave po dodatni, elektronski poti in na prijazen način.

Preko portala E-uprava imajo uporabniki enoten dostop do javnih podatkov, upravnih postopkov in ustreznih obrazcev, ne glede na to, kje so podatki, kje se postopki izvajajo ter katera ustanova je za podatke in postopke odgovorna. Pošiljanje vlog, zahtevkov in drugih upravnih dokumentov prek portala E-uprava in elektronsko plačevanje upravnih taks ter drugih obveznosti uporabnikom prihrani veliko časa. Državljanom ni treba za vsak opravek hoditi do upravnih organov in čakati v vrstah pred okenci, saj to lahko opravijo po spletu.

Na državnem portalu RS lahko posameznik dostopa do informacij in storitev, ki so dane uporabnikom portala v obliki življenjskih dogodkov, kot so na primer poroka, sprememba stalnega prebivališča in drugi. Ta način omogoča uporabnikom iskanje ustreznih rešitev za njihov problem in enostavnejše pridobivanje informacij v zvezi z upravnimi postopki. Veliko storitev pa lahko izvedejo popolnoma elektronsko.

Portal je zasnovan v obliki podportalov za državljane, pravne osebe in zaposlene v javni upravi. Prilagojen je tudi osebam s posebnimi potrebami. Poleg življenjskih dogodkov ter pripadajočih informacij in storitev omogoča vpogled v podatke registrov, novičarski sistem, iskalnik, hitre povezave do aktualnih storitev in odgovore na najpogostejša vprašanja. Portal omogoča tudi merjenje zadovoljstva uporabnikov s pomočjo anket. in meri zadovoljstvo uporabnikov na podlagi anket. Obstajata tri različice portala in sicer v italijanskem, madžarskem in angleškem jeziku.

Elektronske funkcije podpisovanja, vročanja in plačevanja zagotavljajo varno in preprosto uporabo državnega portala RS. Za vnos vsebin na portal se uporablja namenska spletna aplikacija, prek katere uredniki pristojnih institucij javnih organov sami vnašajo nove življenjske dogodke in storitve na portal ter objavljajo obrazce, če so ti zahtevani za določeno storitev (Batagelj et al., 2008c, str. 44-45).

»V sistemu življenjskih dogodkov na portalu so dejavno vključena vsa ministrstva Republike Slovenije in njihovi organi v sestavi. Postopoma se vključujejo še drugi organi javne uprave, med njimi tudi prve občine (lokalna samouprava).

Novejše e-storitve na portalu E-uprava:

- obogateno spletno podaljšanje prometnega dovoljenja;
- omogočanje e-spremembe prebivališča (spremembe stalnega prebivališča ter prijave in odjave začasnega prebivališča);
- e-opomnik za naročanje na obvestila o poteku veljavnosti osebnih dokumentov;
- e-naročanje na novice o spremembi zakonodaje s področja okolja in prostora;
- omogočeno e-dovoljenje zakonitega zastopnika za potovanje otroka v tujino;
- e-podpora volivca zahtevi za razpis referendumu;
- prenovljena e-vloga za pridobitev otroškega dodatka.« (Batagelj et al., 2008č, str. 46).

6.3 STRATEGIJA E-UPRAVE REPUBLIKE SLOVENIJE DO LETA 2010

Da bi v Republiki Sloveniji določili glavne strateške smernice na področju elektronske uprave, je Vlada RS aprila 2006 sprejela SEP-2010, ki pomeni okvir in cilje za nadaljnje uresničevanje novih in že zastavljenih dejavnosti e-uprave, s poudarkom na zadovoljstvu uporabnikov, racionalizaciji poslovanja uprave in sodobnih elektronskih storitvah, ki bodo omogočile večjo kakovost življenja ter prijaznejšo podobo uprave in večje zadovoljstvo uporabnikov v stiku z upravo.

SEP-2010 predstavlja začetek novega obdobja in s tem povezane nove izzive za tiste ki sodelujejo v postopku uresničevanja e-uprave (Batagelj et al., 2008d, str. 20,21). »Ti bodo pripomogli predvsem k odpiranju ključnih registrov uprave in prenovi postopkov za učinkovitejše delo v upravi. S skupnimi prizadevanji bodo postavljeni temelji za učinkovitejšo delo znotraj uprave ter za boljše e-storitve za državljane in poslovne subjekte. Rezultati skupnega dela bodo prispevali k izboljšanju servisa za državljane in

poslovne subjekte z večjo časovno, geografsko in raznoliko dostopnostjo do storitev javne uprave, k racionalizaciji upravnih postopkov, izboljšanju administrativnega okolja zaposlenih v javni upravi ter k povečanju izmenjave podatkov med ustanovami javne uprave z uvedbo standardov, priporočil in skupnih rešitev.« (Batagelj et al., 2008e, str. 21).

7 PROBLEM PRIJAVE PREBIVALIŠČA BREZDOMCEV

7.1 OPREDELITEV BREZDOMSTVA

Brezdomstvo je ekstremna oblika revščine, socialne izključenosti in je najpogosteje posledica kopičenja socialne izključenosti na mnogoterih področjih posameznikovega življenja. Pojav brezdomstva je razsežen in zato zahteva celostno, kompleksno in poglobljeno razpravo in obravnavo.

Definicij brezdomstva je veliko. Najbolj preproste definicije brezdomstvo definirajo kot pomanjkanje strehe nad glavo oziroma pomanjkanje ustreznega bivališča. Evropska zveza nacionalnih organizacij, ki delajo z brezdomci (FEANTSA), je skupaj z Evropsko opazovalnico brezdomstva (European observatory of homelessness) izdelala ETHOS-definicijo brezdomstva v Evropi in njena politično-konceptualna izhodišča. Ta definicija izhaja iz stališča, da je treba brezdomstvo razumevati znotraj širšega konteksta socialnega izključevanja in izključenosti (oz. vključenosti). ETHOS-definicija obsega štiri temeljne (in 13 bolj podrobno razvrščenih) kategorije brezdomstva, ki so: biti brez strehe, biti brez stanovanja, bivati v negotovih pogojih ter bivati v neprimernih pogojih. Prvi dve kategoriji predstavljata odkrito ali vidno, »cestno« brezdomstvo, drugi dve kategoriji pa skrito ali manj vidno brezdomstvo (Dekleva in Razpotnik, 2007a, str. 8,9).

V spodnji tabeli so podrobno predstavljene kategorije brezdomstva, ki izhajajo iz ETHOS-definicije.

Tabela 1: Evropska tipologija brezdomstva in socialne izključenosti (ETHOS-tipologija), kot jo je oblikovala FEANTSA

Konceptualna kategorija		Operacionalna kategorija	Podkate-gorija	Generična definicija
Brez strehe (Roofless)	1	Ljudje, ki živijo na prostem, na javnem prostoru (brez zavetja)	1.1 1.2	Spijo pod milim nebom, nimajo 24-urnega dostopa do nastanitve/nimajo bivališča Dostopni s terenskim delom
	2	Ljudje, ki živijo v nočnih zavetiščih in so prisiljeni nekaj ur na dan preživeti na javnih prostorih	2.1 2.2 2.3	Nizkoprazna zavetišča, ki vključujejo le nočitve Poceni penzioni Kratkotrajne hotelske namestitve
Brez stanovanja (Houseless)	3	Ljudje, ki živijo v zavetiščih za	3.1	Zavetišče (hostel) za brezdomce z začasno

		brezdomce/kratkoročnih namestitvah	3.2 3.3 3.4	nastanitvijo Začasno bivanje (brez določenega roka) Začasno bivanje (s predhodnim rokom) Začasno bivanje (z daljšim rokom)
	4	Ženske, ki živijo v zavetiščih/zatočiščih/varnih hišah za ženske	4.1 4.2	Nastanitev v zavetiščih za ženske, varne hiše Podprte (razpršene) namestitve
	5	Ljudje, ki bivajo v zavetiščih/azilih za priseljence	5.1 5.2 5.3	Začasne nastanitve/sprejemni centri (azili) Nastanitve za repatriirance Bivališča za priseljenke delavce
	6	Ljudje, ki so pred odpustom iz institucij	6.1 6.2	Kazenske institucije (pripori, zapori) Medicinske institucije
	7	Ljudje s specializirano podporo v zvezi z namestitvijo (zaradi brezdomstva)	7.1 7.2 7.3 7.4	Skupinske podprte (varovane) namestitve Individualne podprte (varovane) namestitve Namestitve v foajjih Nastanitve za najstniške starše
Negotovo (insecure)	8	Ljudje, ki bivajo v negotovih bivališčih (brez pravice najema)	8.1 8.2	Začasno bivanje s sorodniki/prijatelji (ne po svoji izbiri) Bivanje brez veljavne (pod)najemne pogodbe
	9	Ljudje, ki živijo v grožnji pred izselitvijo/deložacijo	9.1 9.2	Pravne prisilne izselitve najemnikov Pravne prisilne izselitve zaradi spremembe lastnine
	10	Ljudje, ki živijo pod grožnjo nasilja	10.1	Življenje pod grožnjo nasilja s strani partnerja, staršev ali drugih
Neprimerno (inadequate)	11	Začasne strukture	11.1 11.2 11.3	Mobilno domovanje (v avtu, prikolici, kolibi, vagonu) Ilegalna zasedba zemljišča (npr. Romi) Ilegalna zasedba stavbe (skvotiranje)

	12	Ljudje, ki živijo v neprimernih bivališčih	12.1	Neprimerno za bivanje (glede na nacionalno zakonodajo ali standarde)
	13	Ljudje, ki živijo v ekstremni prenaseljenosti	13.1	Glede na nacionalno normo prenaseljenosti

Vir: Edgar in Meert v: Dekleva in Razpotnik, 2007b, str. 13,14

7.2 EVROPSKO LETO BOJA PROTI REVŠČINI IN SOCIALNI IZKLJUČENOSTI

V času, ko si več kot 80 milijonov državljanov EU ne more privoščiti osnovnih življenjskih potrebščin in ko je zaradi gospodarske krize vse več ljudi brez dela, je boj proti revščini in socialni izključenosti toliko bolj pomemben. Temu je bilo v Evropski Uniji posvečeno leto 2010.

Cilj je bil potrditi zavezanost Evropske Unije vrednotam, kot so solidarnost, družbena pravičnost in večja kohezija. Pri tem je bilo leto 2010 namenjeno tudi ozaveščanju javnosti o vprašanih revščine in socialne izključenosti, saj slednji škodujeta družbenemu in gospodarskemu razvoju, pri njunem izkoreninjanju pa bi morali sodelovati vsi, tako posamezniki kot javne ustanove.

Za Evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti je EU namenila 17 milijonov evrov, kar je več, kot je bilo doslej namenjeno kateremukoli evropskemu letu. Od tega je bilo devet milijonov evrov namenjenih za aktivnosti v državah članicah, od kampanj za dviganje ozaveščenosti in inovativnih pobud, do solidarnostnih shem in aktivnega vključevanja.

Države članice so skupaj z organizacijami civilne družbe, ki predstavljajo interese revnih in socialno izključenih, pa tudi z drugimi socialnimi partnerji izdelale nacionalne programe za boj proti revščini in socialni izključenosti (European Parliament, 2010).

V dneh od 16. do 18. 6. 2010 je Pedagoška fakulteta v Ljubljani organizirala tridnevno Konferenco o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Organizacija konference je potekala v okviru istoimenskega projekta, ki ga financira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (Kralji ulice, 2010).

Namen konference je bil predvsem mobilizirati različne subjekte, strokovnjake in organizacije, ki v Sloveniji delujejo na področju brezdomstva, uporabnike, ministrstva in državne organe ter druge zainteresirane v smeri prizadevanj za razvoj, dogovarjanje in sprejem nacionalne politike ali strategije na področju brezdomstva. Obenem so želeli prispevati k medsebojnemu spoznavanju in povezovanju vseh, ki delujejo na tem področju ter prenašati modele dobre prakse iz drugih evropskih držav k nam (European Commission, 2009).

7.3 BREZDOMSTVO V SLOVENIJI

V Sloveniji je bilo doslej raziskovanja brezdomstva le malo. Na tem področju so začeli objavljati strokovne in znanstvene članke šele pred nekaj leti, pred tem pa so se na to temo pojavljale zgolj posamezne diplomske naloge ali kratki strokovni prispevki. Izdelanih je bilo nekaj raziskovalnih nalog in objavljenih publikacij s področij, kot so npr. področja duševnega zdravja, stanovanjske problematike ali uporabe drog.

Slovenija je ena tistih držav znotraj Evropske skupnosti, ki še nima izoblikovane nacionalne strategije na področju brezdomstva. To dejstvo je deloma mogoče razložiti tudi s tem, da je problematika brezdomstva v našem okolju relativno nova. Povzročil jo je prehod v tržni kapitalizem in z njim povezano popuščanje varovalnih mrež. Razvoj strategije preprečevanja brezdomstva bo v prihodnosti nujna naloga, če želimo premišljeno in celovito pristopiti k tej problematiki in jo strokovno učinkovito reševati.

Zdi se, da so bili doslej na področju brezdomstva v Sloveniji izdelani le trije večji in nekoliko bolj profesionalno zastavljeni projekti. Prva je bila raziskovalna naloga Problematika brezdomstva v Ljubljani, ki jo je financiral MOL in je nastala v letih 2004-2005. Druga je bila raziskava Brezdomstvo, zdravje in dostopnost zdravstvenih storitev, ki jo je financiralo Ministrstvo za zdravje leta 2008, tretji pa projekt Razvijanje praktičnega modela in politike nastanitvene podpore brezposelnim ljudem v Sloveniji, ki je bil v letih 2008-2009 financiran s subvencijo treh držav (Islandija, Lihtenštajn in Norveška), preko dveh finančnih mehanizmov (Finančni mehanizem EGP in Norveški finančni mehanizem). Vsi ti projekti so bili povezani z Društvom Kralji ulice; skozi dejavnosti prvega projekta je to društvo nastalo, nato pa bilo izvajalec drugih dveh projektov (Dekleva, 2010, str. 23,24).

7.4 OCENA SLOVENSKE VLADE NA PODROČJU BREZDOMSTVA

Slovenska vlada je leta 2009 odgovarjala na vprašalnik Evropske komisije o brezdomstvu in izključenosti iz dostopa do bivališča. Ti odgovori odražajo odnos slovenske vlade do pojava brezdomstva in brezdomcev kot oseb. Iz odgovorov lahko nanizamo naslednje ugotovitve:

1. Slovenska vlada brezdomnost definira kot osebni problem brezdomcev in ne kot pomanjkanje dostojnega, varnega in stalnega prebivališča. Ravno zato nimamo celostne in konsistentne politike na tem področju.
2. Prav tako nimamo ne kratkoročnih ne dolgoročnih ciljev in ne ukrepov na področju brezdomstva.
3. Nimamo medsektorskega povezovanja in naporov za poenoteno razumevanje tega problema. Čeprav Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve podpira različne projekte za blažitev učinkov brezdomnosti, nima zadostnega, če ne nikakršnega vpliva na stanovanjsko politiko in brezdomcem ne more zagotavljati stanovanjskih pravic. Brezdomci so torej obravnavani kot socialni problem in sami niso upravičeni do samostojnega in neodvisnega bivališča.

4. Slovenija tudi ni prevzela tipologije za merjenje brezdomstva in izključenosti iz dostopa do bivališča, ki jo je razvila FEANTSA z namenom pospešitve enotnega evropskega razumevanja pojava.
5. Slovenija je opustila koncept socialnih stanovanj, čeprav te odločitve ni nikoli pojasnila. Ko država uporablja ta termin, ne pojasni, na kaj se nanaša, kakšna bivališča so to in kako je organiziran dostop do njih. Ni znano, koliko teh enot je bilo dodeljeno brezdomcem. Koncept socialnih stanovanj je zamenjal koncept začasnih kriznih prostorov. Ti prostori pa so pogosto na robu higienskih in gradbenih minimumov.
6. Za neprofitna stanovanja obstajajo 4 prioritete skupine, in sicer so to mlade družine, ljudje s hendikepom, družine z več otroki in dolgotrajno zaposleni. Brezdomci, ne v zakonodaji in ne v nacionalnih programih, niso omenjeni. Prav tako ni nacionalnega programa na področju brezdomstva, ki bi bil jasno usmerjen v odpravo te težave (Leskovšek, 2010, str. 28).

7.5 ZAKONSKO PREBIVALIŠČE

Problematiko prijave stalnega prebivališča brezdomnih oseb rešuje Zakon o prijavi prebivališča z institutom zakonskega prebivališča. Slednji omogoča prijavo stalnega prebivališča tudi tistemu posamezniku, ki mu ga ni mogoče prijaviti po določbah zakona. V omenjenem primeru se določi posamezniku stalno prebivališče na naslovu tiste institucije, ki mu nudi materialno pomoč. Pogoji za to je, da posameznik dejansko prebiva znotraj območja tiste upravne enote, kjer se institucija nahaja. Ta način omogoča prijavo stalnega prebivališča posameznikom, kot so npr. brezdomci. Ti zaradi pomanjkanja finančnih sredstev nimajo dokazila s katerimi bi upravičili pravico do bivanja na določenem naslovu in zato tudi ne morejo prijaviti stalno prebivališče, pa čeprav tam bivajo in ta kraj predstavlja center njihovih interesov.

Zakonsko prebivališče je tisto ki daje možnost, da država s svojimi organi s posameznikom vzdržuje komunikacijo in zagotavlja, da ta oseba izvršuje svoje dolžnosti. Iz tega naslova je posamezniku omogočeno uresničevanje določenih, na primer pravica do zdravstvenega zavarovanja, pridobitve osebnih dokumentov (potni list, osebna izkaznica), izvrševanja volilne pravice ipd. Seveda pa evidentiranje prijave in ažurno vodenje registra stalnega prebivalstva v nobenem primeru ne vplivata na druga pravna razmerja, zlasti ne na lastninskopravna in iz njih izhajajočih lastninskih pravic.

Za določitev zakonskega prebivališča morata biti kumulativno izpolnjena dva pogoja, ki jih mora pred prijavo ugotoviti pristojni organ. Prvi pogoj je, da oseba nima prijavljenega stalnega prebivališča. Drugi pogoj je, da mu stalnega prebivališča po določbah tega zakona ni moč prijaviti. Za samo prijavo stalnega prebivališča po 8. členu zakona ne zadošča le dejstvo, da posameznik, ki prijavlja stalno prebivališče, iz takšnih ali drugačnih razlogov ni zmožen dokazati, da ima pravico prebivati na naslovu, ki ga prijavlja. Upravna enota mora v takšnih primerih predhodno ugotoviti, ali posameznik dejansko prebiva na določenem naslovu. Čeprav posameznik ne more predložiti dokazila o pravici do prebivanja in se pri vodenju postopka ugotovi, da ta oseba na naslovu, ki ga prijavlja

dejansko biva, se ga kljub temu na ta naslov prijavi. Šele ko so izčrpane vse zgoraj navedene možnosti, ko upravna enota pri vodenju ugotovitvenega postopka ne ugotovi kje oseba dejansko biva in zato osebi, na podlagi te ugotovitve, tudi ne more prijaviti stalnega prebivališča, lahko upravna enota posameznika prijavi na podlagi četrtega odstavka 8. člena, vendar morata biti za to izpolnjena dva pogoja, in sicer:

1. posameznik na določenem naslovu dobiva pomoč (Rdeči križ, Karitas, Center za socialno delo ipd.) v materialni obliki (obutev, oblačila, hrana, denar ipd.),
2. posameznik mora dejansko živeti na območju pristojnega organa, ki mu nudi pomoč.

Organi in organizacije morajo pred takšno prijavo prebivališča pridobiti pisno soglasje pristojnega organa. Če navedenega pisnega soglasja ni mogoče pridobiti, pristojni organ posamezniku prijavi stalno prebivališče na naslovu tiste institucije, ki je posamezniku zadnja dala pomoč v materialni obliki. O prijavi stalnega prebivališča ga je dolžna pisno obvestiti (Trnovšek in Tršinar, 2001, str. 13,14).

7.6 OSEBE S STALNIM PREBIVALIŠČEM NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO

Velika večina, v prejšnjem poglavju opisanih, posameznikov je po mnenju Skupnosti centrov za socialno delo prijavljena ravno na centrih za socialno delo, na drugih institucijah, kot so npr. Rdeči križ, Karitas, psihiatrična bolnišnica in podobno, pa je takšnih posameznikov zelo malo prijavljenih. Možen vir podatkov o številu oseb, ki imajo stalno prebivališče prijavljeno na centrih za socialno delo, je Centralni register prebivalstva. Ta vir je trenutno zelo pomanjkljiv, saj osebe na določenem naslovu še niso povezane z oznako stanovanja. Do naslednjega popisa prebivalstva, leta 2011, pa naj bi Ministrstvo za notranje zadeve te povezave uredilo.

Po dosedaj znanih podatkih je bilo na dan 30. 06. 2010 prijavljenih 1.271 oseb s stalnim prebivališčem na centrih za socialno delo po vsej Sloveniji. To pomeni, da imajo tam prijavljeno zakonsko prebivališče. Na nekaterih centrih takšnih prijav nimajo, takih je 8 centrov, na drugih pa je teh prijav ogromno, na primer 179 prijavljenih oseb na enem samem centru. Osebe, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče na centrih za socialno delo, so prijavljene iz različnih razlogov in v tem času prebivajo na različnih lokacijah. Na tem mestu velja poudariti, da strokovni delavci centrov za socialno delo nimajo povsem natančnih oziroma v veliko primerih sploh nimajo podatkov o tem, kje dejansko prebivajo osebe, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče na centrih. Znano pa je dejstvo, da vse osebe, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče na centrih za socialno delo, ne živijo na prostem. Gre za problem, ki pokriva različne kategorije brezdomcev in stanovanjsko izključenih po ETHOS tipologiji, tako da je treba gledati na ta problem v širšem smislu (Dekleva et al., 2010, str. 52).

7.7 PROBLEMI V PRAKSI PRI PRIJAVI STALNEGA PREBIVALIŠČA BREZDOMCEV

Problem pri prijavljanju stalnega prebivališča je ta, da iz različnih razlogov mnogi brezdomci ne morejo nikjer prijaviti stalnega prebivališča. Tudi nekatere organizacije ne dovolijo prijave na svojem naslovu, vključno z nekaterimi centri za socialno delo, saj naj bi se bali težav, ki lahko iz tega sledijo (policija, rubežniki ...). Odsotnost stalnega bivališča pomeni nezmožnost dostopanja do mnogih pravic, težave se začnejo že pri ne/prejemanju pošte itd. Problem se pojavi pri tistih, ki v kraju, kjer so nazadnje prejeli denarno socialno pomoč, ne bivajo več in se tja ne nameravajo vračati.

S prijavo stalnega prebivališča so povezane tudi težave z osnovnim zdravstvenim zavarovanjem, ki si ga posamezniki pogosto ne morejo urediti, če ne izpolnjujejo pogojev zanj, npr. prijava stalnega prebivališča. Posledično poročajo, da Ministrstvo za zdravje vse pogosteje zavrača plačevanje računov za zdravstvene storitve tistim, ki si lahko uredijo obvezno zdravstveno zavarovanje. Trdijo, da si lahko vsak, ki je državljan Republike Slovenije, uredi obvezno zdravstveno zavarovanje kot občan. Vendar to ni res, saj če oseba nima prijavljenega stalnega prebivališča, na občini ne more narediti nič (se ne more zavarovati kot občan, tudi če je državljan Republike Slovenije).

Zaradi odsotnosti stalnega prebivališča posameznik ne more kandidirati na različnih razpisih, npr. za bivalno enoto, neprofitno stanovanje, onemogočena je prijava na Zavod za zaposlovanje, zakonsko ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev denarne socialne pomoči na CSD-jih itd. Pogosto prihaja tudi do neskladja med morebitnim stalnim naslovom in tistim, na katerem oseba dejansko biva in kjer vidi svojo prihodnost. Spremeniti stalno prebivališče, da bi se odprle možnosti prijave na Zavod za zaposlovanje in dostop do drugih pravic ali ugodnosti, je za marsikoga malodane drugače (Razpotnik et al., 2010, str. 36).

Nekateri centri za socialno delo se bojijo, da bi prišlo do poskusa izvršbe s strani sodnega izvršitelja zaradi tistih posameznikov, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče na njihovem naslovu. To zakonsko ni mogoče, ker 32. člen Zakona o izvršbi in zavarovanju v 3. točki drugega odstavka določa, da objekti, naprave in druge stvari, ki so v državni ali lokalni skupnosti nujno potrebne za opravljanje njenih nalog, ter premične in nepremične stvari, namenjene za obrambo države, ne morejo biti predmet izvršbe. Izvršitelje bi bilo potrebno seznaniti z institutom zakonskega prebivališča, ki pomeni zgolj fiktivno registracijo posameznika na naslovu centra za socialno delo, ne pa tudi za dejanske naselitve. Iz navedenega razloga izvršba v prostorih centra ne pride v poštev, tako da je skrb centrov popolnoma odveč.

Problem, na katerega opozarjajo CSD-ji, je vročanje upravnih spisov osebam, ki imajo določeno zakonsko prebivališče na naslovih centrov za socialno delo. Takšen način vročanja dokumentov, za te osebe, se razlikuje od upravnega vročanja po Zakonu o splošnem upravnem postopku. Takšnim osebam se vroča v skladu s prvim odstavkom 87.

člena Zakona o splošnem upravnem postopku, v nasprotnem primeru pa v skladu s tretjim odstavkom 87. člena. Ta določa vročevalcu, da naslovníku na kateremkoli mestu, ki velja za primerno in običajno, pusti obvestilo o dokumentu in tudi opozorilo o možnih posledicah v primeru, da naslovník ne prevzeme dokumenta v 15. dneh. Najbolj primerno mesto je npr. oglasna deska Centra za socialno delo ali poseben predalčnik. Iz navedenega torej izhaja, da Centri za socialno delo ne pridobijo funkcije vročevalca v skladu z določbami Zakona o splošnem upravnem postopku (Mlakar, 2010a).

7.8 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE PROBLEMATIKE

Že ob pripravi Zakona o prijavi prebivališča in tudi po njegovi uveljavitvi so potekala med MNZ in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve številna usklajevanja in skupni dogovori v zvezi z izvajanjem te zakonske določbe (zakonsko prebivališče). Zato je bilo tako upravnim enotam kot tudi centrom za socialno delo ter socialno varstvenim zavodom, ki izvajajo institucionalno varstvo, posredovano kar nekaj skupnih usmeritev za delo. Kljub temu se nekateri centri za socialno delo še naprej pritožujejo zaradi prijave stalnega prebivališča brezdomcem na njihovem naslovu in le redko podajo pisno soglasje. Ministrstvo za notranje zadeve načrtuje spremembe in dopolnitve Zakona o prijavi prebivališča v letu 2011. Preučilo naj bi vse predloge za spremembe in vodilo nadaljnje ureditve, zagotavljanje instituta prijave za brezdomce, ki bo omogočala ohranitev njihovih pravic, ki sicer izhajajo iz obvezne prijave prebivališča (Mlakar, 2010b).

7.8.1 PRIJAVA PREBIVALIŠČA NA FINSKEM

Pri načrtovanih spremembah in dopolnitvah Zakona o prijavi prebivališča v letu 2011 bi se Slovenija lahko zgledovala po finskem sistemu prijave prebivališča. Njihov sistem je zelo prilagodljiv in ponuja pravočasne in zanesljive informacije o prebivalstvu. V primerjavi s slovensko ureditvijo moramo najprej izpostaviti finsko sodelovanje z njihovo pošto-nekaj česar pri nas ne poznamo, vsaj ne na področju registracije prebivalstva. Na Finskem lahko posameznik prijavo prebivališča opravi kar na poštnem uradu kjerkoli v državi, podatki pa se neposredno posodablajo v informacijskem sistemu prebivalstva, po naše bi rekli RSP-ju in CRP-ju. To pa je mogoče ne le zaradi njihovega dobrega medsebojnega sodelovanja, temveč tudi zato, ker je tako imenovani »poštni naslov« eden od atributov, ki ga za vsakogar hranijo v registru prebivalstva. Poleg tega lahko finski državljan svojo selitev prijavi tudi s pomočjo interneta. Najbolj enostaven način pa je preprosto preko telefona: brez papirja, dokazil, podpisov ali oprave pri pristojnih državnih službah. To je hitro in enostavno, vendar še vedno zanesljivo. Finska družba je odprta in zaupljiva. Zato so tudi podatki v registru »odprti« za uporabo številnim naročnikom (uporabnikom ali kupcem) in se množično uporabljajo, vendar ima posameznik možnost, da prepove posredovanje svojih podatkov za namene, ki nimajo zakonske podlage (Tršinar, 2007, str. 20,21).

7.8.2 NACIONALNA STRATEGIJA IN FINANCIRANJE NA PODROČJU BREZDOMSTVA

Kot sem že ugotovila, Slovenija še nima izoblikovane nacionalne strategije na področju brezdomstva. To kaže na dejstvo, da je problematika brezdomstva v našem okolju relativno nova. Strategija pa je nujno potrebna za uspešno reševanje te problematike, kar uspešno kaže primer Norveške.

Norveška s sprejetjem strategije imenovane »Pathway to permanent home« želi, da se država sooči in obenem prepriča nadaljnje povečevanje obsega brezdomstva (Kozar in Jurančič Šribar, 2008a, str. 438).

»Pomembna značilnost njihove strategije je, da se izvršuje pod pokroviteljstvom nacionalne stanovanjske politike, katere namen je zagotavljanje učinkovito delujočega stanovanjskega trga. To izhaja iz dejstva, da se brezdomstvo na Norveškem obravnava kot stanovanjski problem ter problem dostopa do primerne in varne nastanitve.« (Kozar in Jurančič Šribar, 2008b, str. 439)

»Poročilo FEANTSA iz leta 2006 navaja, da ima norveška strategija veliko elementov, ki bi se lahko upoštevali v kontekstu za razvoj strategije za brezdomne v drugih državah. Med strateškimi komponentami, ki naj bi bile po poročilu FEANTSE relevantne za Slovenijo, so dogovori o sodelovanju in o pristojnostih med sektorji. Prav tako pa opozarjajo, da je potrebno brezdomstvo dojeti kot stanovanjski problem in ne samo kot individualni socialni problem.« (Kozar in Jurančič Šribar, 2008c, str. 441).

Uspešno spopadanje s problematiko brezdomstva pa predstavlja velik finančni zalogaj za katerokoli državo. V Sloveniji je zaznati problematiko črpanja sredstev za izvajanje programov na področju brezdomstva. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve se zaveda pomena programov, ki so namenjeni osebam, ki so zaradi različnih razlogov socialno izključeni. Ravno zato trenutno sofinancira 17 različnih programov socialnega varstva namenjenih brezdomcem, v skupni višini 640.000 evrov. Ti programi vključujejo sprejemališča, zavetišča, dnevne centre in informativne pisarne (Ferlan Istinič, 2010, str. 26).

Za primerjavo si lahko pogledamo primer Finske. Finska resno pristopa k tovrstni problematiki z obsežno zastavljenim partnerskim sporazumom. V skladu s tem sporazumom polovico finančnih sredstev zagotavlja vlada, ostalo pa lokalne občine. Zgolj za primerjavo lahko navedem podatek, da je finska vlada prispevala osemdeset milijonov evrov za potrebe financiranja investicij v gradbeništvu in 10,3 milijona evrov za najem ustrezno strokovno izobraženega osebja za reševanje problematike brezdomcev. Poleg tega je tamkajšnje Društvo igralnih avtomatov, Slot Machine Association, namenilo osemnajst milijonov evrov z namenom, da bi se zavetišča obnovila in preuredila v nastanitvene enote (FEANTASA, 2011).

7.8.3 PRISTOP »NAJPREJ STANOVANJE!« NA FINSKEM IN NORVEŠKEM

Namestitev, za brezdomce, je bistvenega pomena, da se posamezniki lahko premaknejo iz brezdomstva. Po mojem mnenju je ključna dolgoročna rešitev dostop do javne oziroma socialne nastanitve.

Pri reševanju stanovanjskega problema brezdomcev se tako lahko zgledujemo po principu »Najprej stanovanje!«. Ta princip »pomeni premik od spanja na prostem ali uporabe zavetišča neposredno k stalni nastanitvi. Pristop temelji na pravicah posameznikov in vodi v stabilno, zasebno, spodobno nastanitev, ki je predpogoj za reševanje ostalih problemov.« (FEANTASA, 2011).

Takšen pristop na področju brezdomstva uporabljata Finska in Norveška. Tu so začeli z izvajanjem programov, ki so zajemali preoblikovanje zavetišč v nastanitvene enote saj so ugotovili, da zgolj zavetišča ne odговarjajo potrebam dolgotrajno brezdomnim osebam. Nastanitvene enote tako nudijo obliko namestitve vključno s podporo. Predhodno se sklene dogovor z uporabniki. Ta jih ne obvezuje, da morejo ostati v nastanitveni enoti do datuma, ki je predhodno določen. Prav tako pa se kasneje ne rabijo preseliti drugam.

Z nastanitvenimi enotami bi rešili problem zasilnih zavetišč, ker ta nudijo brezdomcem zgolj prenočišče čez noč, od jutra pa vse do večera pa so le-ti prepuščeni življenju na ulici. Na Finskem zasilnih zavetišč niso ukinili, ampak so na tem mestu razvili centre kjer sprejemajo brezdomce. Naloga centrov je, da ocenijo potrebe brezdomcev. Šele nato brezdomce napotijo v bivalne enote (FEANTASA, 2011).

Zgoraj omenjeni pristop uporablja tudi Norveška. V skladu z omenjenim pristopom ljudem ponudijo takšno obliko nastanitve, z namenom, da bi trajno rešili njihov stanovanjski problem. Pri tem, osebam ne določijo posebne pogoje ampak zgolj upoštevanje osnovnih pravil. Določeno število stanovanj, ki so v lasti lokalnih skupnosti, mestnih občin ali posameznikov (ki so lastniki stanovanj), država najame ter jih prilagodi za potrebe programa. Državna stanovanjska banka pa omogoči gradnjo ostalih stanovanj (Kozar in Jurančič Šribar, 2008č, str. 442, 443).

»S stanovalci sklenejo najemno pogodbo in pri lokalni skupnosti vložijo zahtevek za izplačevanje posebne subvencije za posameznega stanovalca. S to subvencijo stanovalci mesečno krijejo stroške najemnine in stanovanjske stroške. Lokalne skupnosti so z zakonsko ureditvijo obvezane k izplačevanju teh subvencij. Poleg omenjene subvencije pa so stanovalci upravičeni tudi do prejemanja socialne podpore.« (Kozar in Jurančič Šribar, 2008d, str. 443). Ta znaša mesečno 600 evrov. Posameznik se svobodno odloči ali ima namen abstimirati ali pa se želi vključiti v program zdravljenja. Ta oseba se lahko vključi program, ki mu nudi nastanitev ne glede na to, kako se odloči. Strokovno usposobljene osebe, ki delujejo v okviru omenjenega programa so prepričane, da je potrebno osebam s slabimi življenjskimi izkušnjami nuditi v prvi meri varnost, ki je osnova nadaljnjih življenjskih sprememb (Kozar in Jurančič Šribar, 2008e, str. 443).

7.8.4 NOVA STANOVANJSKA POLITIKA

V zadnjih letih lahko v Sloveniji zasledimo povečano uporabo zasebnega sektorja najemniških stanovanj. Najemnine so visoke in v mestih je zaslediti veliko hiš in stanovanj, ki ostajajo prazna. Zato bi bila v državi potrebna revizija stanovanjske politike v smislu pregleda nad možnimi stanovanjskimi kapacitetami. V zvezi s tem bi država morala izvajati potrebni pritisk na akterje stanovanjske politike.

Temeljna usmeritev prihodnje stanovanjske politike bo zagotoviti zadostno število najemnih stanovanj z novo najemniško politiko. Po besedah ministra Žarniča bo sestavni del stanovanjske politike in eden ključnih instrumentov za njeno uresničitev zakon, ki bo povsem na novo definiral pravice in dolžnosti najemodajalcev in najemnikov ter tako uredil najemni trg. Stanovanja se ne bodo delila na neprofitna in tržna najemna. Naloga ministrstva za okolje in prostor, ki je odgovorno za stanovanjsko politiko, bo zagotoviti zadostno število najemnih stanovanj, bodisi iz zasebnega ali javnega fonda. Stanovanj bo dovolj, če bodo najemnine ustrezno visoke. Pokriti morajo najmanj stroške. Koliko bo najemnik plačal iz lastnega žepa in koliko mu bo zaradi njegovih osebnih življenjskih okoliščin v obliki dodatka (subvencije) k najemnini primaknila država, pa je stvar politike socialnih transferov (oziroma ministrstva za delo, družino in socialo). Študija OECD o stanovanjskih trgih v državah članicah kaže, da ima Slovenija kar 90 odstotkov lastniških bivalnih enot in samo štiriodstotno mobilnost najemnejalcev. Država bo bolj spodbujala stanovanjsko preskrbo, ne bo pa se ukvarjala s tržnimi stanovanji. Na isti imenovalec bi država rada spravili javna in zasebna stanovanja (Križnik, 2011).

8 ZAKLJUČEK

Skozi celotno pisanje diplomskega dela sem prišla do ugotovitve, da so nastanitvene možnosti in programi za brezdomce v Sloveniji na začetni stopnji. Če primerjamo Slovenijo z ostalimi državami lahko vidimo, da je brezdomstvo pri nas relativno nov pojav medtem, ko se druge države s tem problemom ukvarjajo veliko dlje. V Sloveniji se za brezdomce vzpostavljajo zgolj začasne namestitve, ki pa ne predstavljajo trajne rešitve veliko globljega problema teh oseb. Evropa, za razliko od nas, teži k vzpostavljanju trajnejših oblik bivanja brezdomcev in k razvijanju programov, ki nudijo nastanitveno podporo brezdomnim osebam. Ravno ta pristop se je izkazal za zelo uspešnega, kar lahko vidimo na primeru drugih evropskih držav, kot sta Finska in Norveška.

Iz stanovanjskega problema pa posledično izhaja tudi problem prijave stalnega prebivališča. Pri prijavi se mora namreč posameznik izkazati z lastnino ali pa z dovoljenjem za uporabo določenega stanovanja in ravno tu nastopi problem za tiste, ki stanovanjskega problema nimajo urejenega. Rešitev za brezdomce tako predstavlja statut zakonskega prebivališča. Slednji omogoča prijavo stalnega prebivališča brezdomcev in ostalim, ki zaradi pomanjkanja finančnih sredstev nimajo dokazila s katerim bi upravičili pravico do bivanja na določenem naslovu in zato tudi ne morejo prijaviti stalno prebivališče, pa čeprav tam bivajo in ta kraj predstavlja center njihovih interesov. Zakonsko prebivališče je tisto ki daje možnost, da država s svojimi organi s posameznikom vzdržuje komunikacijo in zagotavlja, da ta oseba izvršuje svoje dolžnosti. Hkrati pa določitev zakonskega prebivališča omogoča posamezniku, da s tega naslova uresničuje pravice, kot so pravica do zdravstvenega zavarovanja, pridobitev osebnih dokumentov, izvrševanje volilne pravice in podobno.

Pri raziskovanju tega problema sem našla podatek, da je imelo leta 2010 prijavljeno stalno prebivališče na centrih za socialno delo 1.271 oseb po vsej Sloveniji. Poudariti je potrebno dejstvo, da vse te osebe ne živijo na prostem. Gre za problem, ki pokriva tako brezdomce kot tudi stanovanjsko izključene (mladi, študenti in starejši občani, ki živijo pri sorodnikih ali starših), tako da je potrebno gledati ta problem v širšem smislu. K reševanju tega problema bi po mojem mnenju pripomogla nova stanovanjska politika. Menim, da je potencial najemnih stanovanj v Sloveniji precej velik, bodisi v sodobnih, novozgrajenih, nezasedenih, v prihodnje v ta namen zgrajenih stanovanjih in v prenovljenih starih stanovanjih.

LITERATURA IN VIRI

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

1. BATAGELJ, Teja, GABRIJEL, Tadej, GREGORC, Helena, KRIČEJ, Dušan, REP, Roman, ŠEL, Davorka, ZATLER, Renata, MIZORI-ZUPAN, Tatjana, ZUPANČIČ, Maja (2008). E-uprava – zavezništvo z uporabniki. Pasadena, Ljubljana.
2. DEBELAK, Slavko, RAKOČEVIĆ, Slobodan (2008). Upravnoppravne notranje zadeve. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
3. DEKLEVA, Bojan, FILIPOVOČ HRAST, Maša, NEGODE, Mateja, RAZPOTNIK, Špela, SMOLEJ, Simona (2010). Ocena obsega odkritega in skritega brezdomstva v Sloveniji: zaključno poročilo študije. Inštitut RS za socialno varstvo, Fakulteta za družbene vede UL, Pedagoška fakulteta UL, Ljubljana.
4. SILIČ, Marin, COLNAR, Marko, KRISPER, Marjan, GYÖRKÖS, Józef (2001). E-poslovanje v javni upravi RS za obdobje od leta 2001 do leta 2004. Center vlade za informatiko, Ljubljana.
5. STRMECKI, Miki (2006). Upravnoppravne notranje zadeve (praktikum). Fakulteta za upravo, Ljubljana.
6. VINTAR, Mirko, GRAD, Janez (2004). E-uprava: izbrane razvojne perspektive. Fakulteta za upravo, Ljubljana.

ČLANEK V REVIJI

1. DEKLEVA, Bojan, RAZPOTNIK, Špela (2007). Definiranje brezdomstva in merjenje njegovega obsega. Socialna pedagogika. Letnik 11, št. 1, str. 8-14.
2. KOZAR, Maja, JURANČIČ ŠRIBAR, Luna (2008). Nastanjanje brezdomnih – norveška politika in praksa. Socialna pedagogika. Letnik 12, št. 4, str. 438-443.
3. TRŠINAR, Irena (2007). Prijava prebivališča na finskem. Okno uprave: glasilo Združenja strokovnih delavcev upravnih notranjih zadev. Letnik 8, št. 16, str. 20, 21.

PRISPEVEK OZIROMA POGLAVJE V KNJIGI

1. DEKLEVA, Bojan (2010). Raziskovanje brezdomstva v Sloveniji. V: DEKLEVA, Bojan, RAZPOTNIK, Špela (ur.): Razvoj predloga slovenske nacionalne strategije na področju brezdomstva/ Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
2. FERLAN ISTINIČ, Marjeta (2010). Pomoč brezdomcev v Republiki Sloveniji v okviru socialnega varstva. V: DEKLEVA, Bojan, RAZPOTNIK, Špela (ur.): Razvoj slovenske nacionalne strategije na področju brezdomstva/ Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

3. LESKOVŠEK, Vesna (2010). Raziskovanje brezdomstva v Sloveniji. V: DEKLEVA, Bojan, RAZPOTNIK, Špela (ur.): Razvoj predloga slovenske nacionalne strategije na področju brezdomstva/ Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
4. RAZPOTNIK, Špela, BUHANČIČ, Monika, DELIĆ, Elvira, RINK, Tadeja, KULJANC, Bojan, VODENIK, Brane (2010). Strokovni delavci o nepokritih potrebah na področju brezdomstva. V: DEKLEVA, Bojan, RAZPOTNIK, Špela (ur.): Razvoj predloga slovenske nacionalne strategije na področju brezdomstva/ Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
5. TRNOVŠEK, Bojan, TRŠINAR, Irena (2001). Normativna ureditev prijave prebivališča – novosti zakona o prijavi prebivališča. V: TRŠINAR, Irena (ur.): Zbornik gradiv s strokovnih posvetovanj o zakonu o prijavi prebivališča. Ministrstvo za notranje zadeve, Ljubljana.
6. VINTAR, Mirko (2001). Občan v razmerju do e-uprave. V: JEROVŠEK, Tone et al. (ur.): Zbornik referatov/ VIII. dnevi slovenske uprave, Visoka upravna šola, Ljubljana.

ZAKONI

1. (1999). Zakon o centralnem registru prebivalstva (ZCRP). Ur. list RS, št. 1/99, 54/02, 39/06, 72/06-UPB1.
2. (2001). Zakon o prijavi prebivališča (ZPPreb). Ur. list RS, št. 9/01, 39/06, 59/06-UPB1, 111/07.

INTERNETNI VIRI

1. Kralji ulice (2010). Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Dostopno 16. 05. 2010 na: <http://www.kraljiulice.org/novice/2010/05/16/konferenca-o-socialni-izkljucenosti-revscini-in-brezdomstvu/page-4>
2. Državni portal Republike Slovenije (2011). Dostopno 7. 01. 2010 na: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1428&sid=372>
3. Državni portal Republike Slovenije (2010). Dostopno 7. 01. 2010 na: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1389&sid=1010>
4. EDGAR, Bill, MEERT, Henk (2005). Fourth review of statisti cof homelessness in Europe, The ETHOS definition of homelessness. Dostopno novembra 2005 na: http://www.feantsa.org/files/transnational_reports/EN_Stats_2005.pdf
5. European Commission (2009). Programme of activities and priority tasks of the Republic of Slovenia for the European year for combating poverty and social exclusion 2010-draft. Dostopno 1. 10. 2009 na: http://ec.europa.eu/employment_social/2010againstpoverty/export/sites/default/extranet/si_national_programme_en.pdf

6. European Parliament (2010). 2010: European year for combating poverty and social exclusion. Dostopno 15. 02. 2010 na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20100212STO68925+0+DOC+XML+V0//EN>
7. FEANTSA (2011). Končanje brezdomstva: priročnik za ustvarjalce politik na področju brezdomstva. Dostopno 27. 04. 2011 na: http://www.feantsa.org/files/freshstart/Campaign_2010/background_docs/Ending%20homelessness%20-%20Slovenian%20translation.pdf
8. KRIŽNIK, Božena (2011). Nova stanovanjska politika: zagotoviti dovolj najemnih stanovanj. Dostopno 9. 06. 2011 na: <http://www.delo.si/gospodarstvo/makromonitor/nova-stanovanjska-politika-zagotoviti-dovolj-najemnih-stanovanj.html>
9. MLAKAR, Petra (2010). Vse več brezdomcev ima stalno prebivališče na centru za socialno delo. Dostopno 24. 04. 2010 na: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042354813>
10. MNZ (2011). Dostopno 10. 05. 2011 na: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/osebni_dokumenti_in_prebivalisce/prijava_in_odjava_prebivalisca/stalno_prebivalisce/
11. MNZ (2011). Dostopno 12. 05. 2011 na: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/osebni_dokumenti_in_prebivalisce/prijava_in_odjava_prebivalisca/zacasno_prebivalisce/
12. MNZ (2010). Kaj je register stalnega prebivalstva. Dostopno 26. 02. 2010 na: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/REGISTER_S_TALNEGA_PREBIVALSTVA.doc